

LUNDS
UNIVERSITET

Sociologiska institutionen

FRI 302, 41-60p vt-04

Handledare: Charlotta Zettervall

Examinatorer: Ingrid Jönsson & Hans-Edvard Roos

”här har ingen framtid /.../, de tänker bara på att råna”

En kvalitativ studie av ungdomskriminalitet i en stad i Skåne

Författare:
Mirlinda Iberdemaj
Lina Nilsson

ABSTRACT

Författare: Mirlinda Iberdemaj och Lina Nilsson.

Titel: *"här har ingen framtid /.../, de tänker bara på att råna"*. En kvalitativ studie av ungdomskriminalitet i en stad i Skåne.

Uppsats FRI 302 Soc 41-60 p

Handledare: Charlotta Zettervall

Sociologiska institutionen, vårterminen 2004

Att finna lösningar på hur ungdomskriminaliteten kan minskas är en central del i vårt arbete. Ungdomskriminaliteten är ett omdebatterat område i massmedia. Vi vill med vår studie lyfta fram ungdomarnas berättelser om kriminalitet. Vi analyserar vilket stöd och vilken hjälp det är ungdomarna i vår undersökning främst eftersträvar. Syftet med vår studie är att se vilka bakomliggande faktorer som är avgörande för om ungdomar ska klara av att ta sig ur kriminella vanor eller inte. Vad vi har belyst i våra studier är vuxeninstansernas, så som föräldrar och samhällets påverkan av ungdomarnas liv. Samt vilken roll kommunikationen spelar mellan ungdomarna och vuxeninstanserna i form av föräldrar, poliser, lärare, fritidsledare och socialförvaltningen.

Vi har valt att använda oss av två kvalitativa metoder där de tematiserade intervjuer utgör vår huvudmetod. De öppna observationerna vi använder oss av fungerar sedan som en kompletterande metod. Sammanlagt har vi genomfört tio intervjuer. Fyra av dem gjordes med ungdomar som kommit i kontakt med kriminalitet på ett eller annat sätt. De sex övriga intervjuerna har genomförts med representanter för olika vuxeninstanser i samhället.

Konkreta lösningar på ungdomskriminaliteten går inte att summera i ett enda svar. Ungdomskriminalitet har visat sig handla om bl a segregation, arbetslöshet och utanförskap. Det krävs inte bara satsningar på ungdomarna i sig utan även på deras familjer och boendemiljö. Ansvarsfördelningen vad det gäller ungdomskriminalitet ligger på en individ nivå likväl som på en samhällsnivå.

Nyckelord: Ungdomskriminalitet, utanförskap, grupptillhörighet och segregation.

Innehållsförteckning

1. INLEDNING	5
1.1 PROBLEMFÖRMULERING	5
1.2 SYFTE OCH FRÅGESTÄLLNINGAR	5
1.3 DISPOSITION	6
2. BAKGRUND	6
2.1 BEGREPPET UNGDOM	6
2.2 UNGDOMSKRIMINALITET	7
3 TIDIGARE FORSKNING	7
3.1 ANSVAR, BÄRKRÄFTIGA RELATIONER OCH TYDLIG STRUKTUR	8
3.2 FAKTORER SOM HAR BETYDELSE FÖR UNGAS BROTTSBENÄGENHET	8
3.3 FLICKOR OCH KRIMINALITET	8
4. TEORI.....	9
4.1 STIGMATISERING OCH STÄMPLING	9
4.2 AVVIKANDE BETEENDE.....	10
4.3 STRATIFIERING	11
4.4 GRUPPTILLHÖRIGHET.....	12
4.5 TEORIN OM SUBKULTURER.....	12
4.6 FRITIDSAKTIVITETER	13
5. METOD OCH TILLVÄGAGÅNGSSÄTT.....	13
5.1 METODVAL	14
5.2 INTERVJUERNA	14
5.3 URVAL AV INTERVJUPERSONER	14
5.4 OBSERVATIONEN	15
5.5 DOKUMENTATIONSSTRATEGIER.....	16
5.6 ATT VARA INTERVJUARE.....	16
5.7 ANALYSARBETE.....	16
5.8 ETISKA ÖVERVÄGANDEN	17
6. PRESENTATION AV INTERVJUPERSONERNA OCH MILJÖBESKRIVNING.....	17
6.1 UNGDOMARNA.....	17
6.2 FRITIDSARBETAREN	18
6.3 SOCIALFÖRVALTNINGEN	18
6.4 POLIS	19
6.5 LÄRARE	19
6.6 MILJÖBESKRIVNING	19
7. UNGDOMARNAS BERÄTTELSE OM KRIMINALITET	21
7.1 BAKGRUND OCH SOCIALA FÖRHÅLLANDEN	22
7.1.1 Utanförskap.....	22
7.1.2 Subkulturer.....	22
7.1.3 Familjernas socioekonomiska status.....	23
7.2 VÄGEN IN I KRIMINALITET	24
7.2.1 Pengar och prylar	24
7.2.2 Grupptillhörighet	25
7.2.3 Vikten av vuxna förebilder	26
7.2.4 En kriminell identitet.....	26
7.3 STÖD OCH HJÄLP	27
7.3.1 Kommunikation och miljöförändring.....	27
7.3.2 Gränssättning.....	29
7.3.3 Kontinuitet i vuxenrelationer	29
7.4 VÄGEN UR KRIMINALITET	30
7.4.1 Goda vuxenrelationer.....	30
7.4.2 Insikt och ansvar	31
7.4.3 Fritidsaktiviteter.....	32

7.4.4	<i>Gruppträck</i>	33
7.5	FRAMTIDEN	34
7.5.1	<i>Viktigt med geografisk förflyttning</i>	34
7.6	ÅTGÄRDER	35
7.6.1	<i>Efterfrågan av fritidsgårdar och eget ansvar</i>	35
7.6.2	<i>Stöd till föräldrar</i>	36
7.6.3	<i>Förebilder</i>	37
7.6.4	<i>Bryta segregation och splittra gamla gäng</i>	37
8.	SAMMANFATTANDE ANALYS	38
8.1	VUXENKONTAKTER	38
8.2	UTANFÖRSKAP OCH GRUPPTILLHÖRIGHET	39
9.	SLUTDISKUSSION	41
9.1	FÖRÄLDRAVERKSAMHET	41
9.2	UNGDOMSKRIMINALITET SOM ETT SAMHÄLLSPROBLEM	42
9.3	FRETTIDSAKTIVITETER OCH EKONOMISKA SATSNINGAR	42
8.	LITTERATURLISTA	44
9.	BILAGOR	45

1. Inledning

Alla människor, unga som gamla, har någon form av relation till barn och ungdomar. Från det att barnet föds tills det att det slussas ut i samhällets verklighet är det vår lilla ögonsten. Vad är det sedan som händer när vår ögonsten vill bryta sig loss från boets trygga näste och testa sina egna vingar? Ungdomsåren är inte alltid en helt oproblematisk period i vare sig föräldrarnas eller de ungas liv. Då ungdomarna möter samhällets alla möjligheter tillkommer även ansvarstagande och utmaningar som inte alltid är av godo. Vi anser att vuxna individers förmåga att lyssna på ungdomarna, och då även förstå deras behov, kan vara en svåruppnåelig kombination. Detta då de vuxna samtidigt ska vägleda och hjälpa till att stötta ungdomarna.

De ungdomar som inte hittar rätt i den djungel av valmöjligheter samhällets vardagsliv erbjuder, kan lätt vilseledas bland allt snår som växer sidan om de redan diffusa gångstigar som utgör samhällets utbud. Att hjälpa de vilsekomna ungdomarna borde vara varje vuxens självklara val. Valet innebär dock mycket arbete. Detta arbete kan underlättas genom att vi förstår på vilka sätt och med vilka hjälpmedel vi bäst kan nå fram till ungdomarna. Med vår studie hoppas vi komma en bit på vägen i att hjälpa vuxenvärlden att stödja de vilseledda ungdomarna i vårt samhälle.

1.1 Problemformulering

Barn- och ungdomskriminalitet har varit ett omdebatterat ämne inom massmedia. Området har varit aktuellt sedan många år tillbaka men problemen kvarstår alltså. Massmedia väljer ofta att informera samhällets individer om den ständigt ökande ungdomskriminaliteten. Detta har varit en fortlöpande trend som rapporterat samma saker år efter år. Uppmärksamheten vad det gäller kriminella ungdomars vardag och hur de ser på sin situation har varit liten. Vi vill med vår undersökning se hur ungdomars kriminella vanor ser ut. Samt se vilket stöd och vilken hjälp ungdomarna vill ha för att ta sig ur kriminaliteten.

1.2 Syfte och frågeställningar

Syftet med denna studie är att finna svar på hur unga lagöverträdare, som antingen befinner sig i kriminalitet eller har tagit sig ur kriminaliteten, klarar av att motstå kriminella beteende. Vårt mål är att lyfta fram ungdomarnas berättelser, erfarenheter och kunskap av samhällets stödinsatser. Utifrån ungdomarnas berättelser ska vi se om deras erfarenheter överensstämmer med samhällets uppfattningar om vad ungdomarna vill ha för stöd och hjälp. De samhällsinstitens åsikter om ungdomskriminalitet och förebyggande åtgärder vi valde att utgå ifrån var polisen, lärare, fritidsledare och socialförvaltningen. Resursfrågor i form av

ekonomi, tid och engagemang från vuxna individer i samhället har belysts. Barn- och ungdomars fritidssysselsättning i samband med deras kriminella vanor är även ett område som vi valt att titta närmare på. Vår huvudfrågeställning blev utifrån detta:

- Vilken hjälp och vilket stöd eftersträvar unga lagöverbrytare då de vill ta sig ur sina kriminella vanor?

Denna fråga har i sin tur lett till fler preciserade frågeställningar vilka är följande:

- kan samhällets instanser i form av polis, fritidsverksamheter och socialförvaltningen leva upp till de unga lagöverbrytares behov och efterfrågningar i strävan efter ett hederligt leverne?
- fungerar kommunikationen mellan vuxeninstanserna i samhället och ungdomarna på ett tillfredställande sätt?

Diskussionerna i arbetet kommer genomgående att handla om ungdomarnas vuxenrelationer, utanförskap och grupptillhörighet.

1.3 Disposition

I detta inledande kapitel presenterar vi problemformulering, syfte och frågeställning. Andra kapitlet innefattar bakgrunden till ungdomskriminalitet och om att vara ungdom. Kapitel tre handlar om tidigare forskning inom området ungdomskriminalitet. Teorin kommer därefter i kapitel fyra. I kapitel fem presenterar vi vårt metodval och tillvägagångssätt. Därefter följer en beskrivning av intervjupersonerna samt en miljöbeskrivning i kapitel sex. Under kapitel sju lägger vi fram analysen av vår undersökning. Kapitel åtta innehåller en sammanfattande analys. I nionde och sista kapitlet presentera vi vår slutdiskussion.

2. Bakgrund

I kommande stycke kommer vi att titta närmre på en del av den historia och den information som finns inom området ungdomar och kriminalitet.

2.1 Begreppet ungdom

Begreppet ungdom och dess innebörd bestäms oftast på förhand av andra än ungdomarna själva. Vuxna har sin egen bild av vad det innebär att vara ungdom. Socialpedagogen Karin Borgström menar att detta i sin tur kan påverka unga människors syn på sin egen identitet och på vilka förväntningar samhället har på dem. Borgström hävdar också att det finns en period i alla människors liv mellan barndom och vuxenliv. Vad som kännetecknar denna period är dock skiftande och i hög grad beroende av samhällsstrukturer och kulturella normer och värderingar (Borgström, 2001). Felipe Estrada fil. dr. i kriminologi, definierar fyra faktorer

som avgränsar ungdomstiden. Estrada menar att ungdomarna bl a går igenom en *fysiologisk/biologisk* avgränsning. Detta är den tid då personen i fråga genomgår puberteten. En annan avgränsning som Estrada gör är den *känslomässiga/psykologiska* utvecklingen där individen skaffar sig en självbild och en identitet byggs upp. En tredje avgränsning görs utifrån *sociala kriterier*. I detta stadium frigör individen sig från familjen och växer in i en gemenskap med vänner i sin egen ålder. Ungdomsperiodens kulturella avgränsningar visar sig genom att ungdomarna formar sin egen kultur där man avskiljer sig från vuxenvärlden och även från andra ungdomar. De skapar något som är unikt för just dem. Estrada utgår slutligen från något han kallar "*officiella*" *kriterier*, som innebär att individen börjar betraktas som vuxen och anses klara av att ta ansvar (Estrada, 2001).

2.2 Ungdomskriminalitet

Det är svårt att finna bra benämningar på unga lagöverträdare. Att kalla en 13 årig flicka/pojke för brottsling kan många gånger kännas tungt. Borgström menar att det framförallt är polisernas uttalande om unga lagöverträdare som blir de mest brukliga benämningarna. Kriminologer, socialarbetare och domare har även de en påverkande roll. Kriminell, brottsling och gärningsman är några av de benämningar som hör till de vanligaste då det handlar om unga lagöverträdare. Vi har dock valt att i vårt arbete använda oss av benämningen kriminella då vi anser att detta är mest relevant för vår studie med ungdomar. Att göra bedömningar och sätta upp lagar och regler för vilken ålder som barn och ungdomar är straffmyndiga är också en problematisk uppgift. År 1902 kom en lagstiftning som bestämde straffbarhetsåldern utan undantag till 15 år. Vid denna ålder ansågs den unge ha uppnått en allmän mognad i omdöme samt självständighet i viljan att han/hon kunde dömas och straffas. Unga lagöverträdare kunde dock få sina straff utbytt mot tidsobestämmd vård eller tvångsvård på uppfostringsanstalt (Borgström, 2001).

År 1998 utgjorde 15-17-åriga ungdomar 12 procent av de 14 672 personer som ställts till svars för brott. De vanligaste brotten ungdomarna befunnit sig skyldiga till var snatteri, stöld, misshandel, olovlig körning och skadegörelse (Barnombudsmannen, 2000).

3 Tidigare forskning

I följande kapitel kommer en del av den tidigare gjorda forskningen om ungdomskriminalitet och dess problematik att beskrivas.

3.1 Ansvar, bärkraftiga relationer och tydlig struktur

Borgström menar att det är ofta sociala problem i form av låg social levnadsstandard och dålig boendemiljö som påverkar hur ungdomarnas vardagssituation ser ut. Då ungdomar begår någon form av olovliga handlingar kan detta ses som ett bristande ansvar hos den unga. Detta ansvar kopplas ofta samman med omgivningens [föräldrarna] frånvaro av inflytande. Det är inte enbart ansvarstagandet hos de unga som är avgörande för om ungdomarna ska bli starka och självständiga individer som klarar av att ta förståndiga beslut i vardagliga situationer. Borgström lägger stor vikt vid att ungdomar även bör ha goda bärkraftiga relationer till vuxna individer. Utan dessa får andra insatser inte någon betydelse för ungdomarna. I anknytning till vuxenkontakten behövs även en god struktur på tillvaron. Denna struktur är vanligtvis förknippad med föräldraskap och uppfostran. Borgström anser dock främst att det är de yttre strukturerna och gränssättningarna som är de viktigaste för en god uppväxt (Borgström, 2001). *Relation- Ansvar- Medvetenhet (RAM)* är ett liknande förhållningssätt som man arbetar med i skolorna. Här ska ungdomarna själva få förståelse för att skapa relationer, tydliggöra ansvar och väcka medvetenhet med hjälp av vuxnas stöd (Larsson, 2001).

3.2 Faktorer som har betydelse för ungas brottsbenägenhet

Estrada visar i sin bok resultat från undersökningar om ungdomar och deras brottsbenägenhet. Han menar att brottsliga kamrater och deras inställningar och tolerans till brott samt ungdomens egen tolerans till brott är de faktorer som påverkar mest till att egna brott begås. Goda sociala band, då främst vänners och föräldrars påverkan av ungdomarnas inställning och attityder, är viktiga faktorer för att ungdomarna inte ska utföra kriminella handlingar. Skolanknytningen är en annan variabel som spelar in då ungdomarna väljer att begå brott. Det är enligt Estrada främst ungdomarnas umgänge med brottsliga kamrater och individens egen tolerans till brott, som visar sig ha störst inflytande vad det gäller att begå kriminella handlingar (Estrada, 2001).

3.3 Flickor och kriminalitet

Jerzy Sarnecki, fil. dr, docent i kriminologi, skriver om att kriminologi är en vetenskap av män om män för män. Det finns således mycket färre studier om kvinnors brottslighet jämfört med de studier som är gjorda inom samma område om män. Sarnecki menar att det hör samman med att kvinnor tycks begå brott i en betydligt mindre utsträckning än män. År 1987 utgjorde kvinnorna 14 % av alla lagförda detta år. Enligt Sarnecki visar det sig att unga flickors brottslighet inte bara är lägre än killarnas, flickornas brottslighet är dessutom betydligt mindre allvarliga (Sarnecki, 1988).

4. Teori

Vi kommer nedan att presentera våra teoretiska utgångspunkter som vi använder oss av längre fram i vår analys.

4.1 Stigmatisering och stämpling

Stigma är enligt Erving Goffman, professor i sociologi och antropologi, något som betonar kroppsliga tecken som visar något ovanligt eller nedsättande i en persons moraliska status. Goffman menar att de flesta individer kategoriserar och delar in människor i olika grupper. Redan vid första mötet med en ny person skapar individen en normativ bild av den okända personen. Individer skaffar sig helt enkelt föreställningar och förväntningar på sina medmänniskor. Då en främmande person har egenskaper som gör honom/henne olik andra individer benämner vi honom/henne som en avvikare. Att stämplas på detta sätt innebär enligt Goffman ett stigma. Personen i fråga avviker på ett icke önskvärt sätt från våra egna konstruerade förväntningar. Ett stigma rör sig inte om själva egenskaperna i sig utan om vilka relationer som individen har med andra. En egenskap som anses onormal och fel i ett sammanhang kan i en annan grupptillhörighet ses som fullt normalt. Goffman menar att stigmatiserade individer kan anstränga sig för att bli av med sina avvikande attribut eller egenskaper för att bli mer accepterade. Om detta inte fungerar kan den stigmatiserade välja att söka sig till likasinnade individer, en grupp där personen inte känner sig avvikande eller utesluten. Då människor ser sig själva som avvikande skaffar de sig enligt Goffman ett stigma. Individen stämplar således sig själv. Goffman urskiljer tre olika typer av stigma. Den första är *kroppsliga missbildningar* som t ex harmynt eller en vanskapt näsa. Den andra är *fläckar av olika slag på den personliga karaktären*, t ex bristande hederlighet, psykiska rubbningar, homosexualitet eller arbetslöshet. Den sista stigmatisering individer kan göra är de *tribala*. Dessa är stambetingade såsom ras, nation och religion. Denna sistnämnda stigmatisering går oftast från generation till generation och påverkar alla medlemmar i familjen (Goffman, 1972). Vi kommer i vår analys främst att använda oss av stämplingar som innefattar; fläckar på den personliga karaktären och de tribala stämplingarna.

Bland annat Ted Goldberg, docent vid institutionen för socialt arbete vid Stockholms universitet, skriver om stämplingsteorin där människors avvikande beteende sätts i fokus. Människor som inte följer redan befintliga regler och normer för hur man ”bör” agera i det dagliga livet, ses som avvikande (Goldberg, 2000). Normer är de regelsystem eller de strukturer som på olika sätt reglerar individers olika beteende (Angelöw & Jonsson,

1990/2000). Goldberg menar att då en individ ses som avvikande stämplas denne av andra människor. Den stämplade individen placeras då mot sin vilja i ett utanförskap. Goldberg anser att varje människa har en självbild som består av individens uppfattning om sig själv. Denna självbild föds vi inte med utan den skapas med hjälp av kontakter med andra människor. Här är det i första hand föräldrarna och de individer som barnet växer upp med som lägger grunden för individens självbild. Genom att en individ ständigt blir tillsagd att den beter sig fel skapar den sig en negativ självbild. Genom en negativ självbild har personen i fråga fått sin första stämpel som avvikande, detta genom att den alltid gör orätt. Stämplingen kommer oftast i första hand från föräldrarna. Då personen i fråga senare kommer ut i samhället med en negativ självbild och stöter på eventuella motgångar klarar denna inte av att handskas med dessa. Fler negativa reaktioner för individen blir bara en bekräftelse på det personen redan visste, nämligen att hon är en dålig människa. Ju oftare individen får sin negativa självbild bekräftad, desto starkare etablerad blir den. Andra människor har dömt ut den aktuella personen och deras dom accepteras till slut av individen själv. För att fly undan sin situation som ”avvikaren som alltid gör fel” väljer många individer att använda sig av olika former av berusningsmedel. Detta kan i sin tur leda till missbruk. Individens avvikande beteende förstärks då hon får sin avvikande roll bekräftad gång på gång av både vänner, familj och ett samhälle som vänt henne ryggen (Goldberg, 2000).

Resultatet av att individen känner sig misslyckad och annorlunda leder till att hon eftersträvar att bekräfta omgivningens redan låga tankar om henne. Konsekvenserna av denna negativa bekräftelse kan enligt Goldberg i vissa fall leda till att individen ”bestjäl” andra personer. Den stämplade individen skrämmer och ger andra människor dåligt samvete, vilket ofta är ett resultat av individens frustration. För att bryta trenden hos den stämplade gäller det att agera på ett sätt som han/hon inte förväntat sig. Att inte bistå med de negativa reaktioner individen hade väntat sig kan vara en åtgärd som kan få individen ur balans och tvinga denne att tänka om. Goldberg påpekar dock att det inte är lika lätt i verkligheten då den stämplade allt som oftast kämpar frenetiskt för att återigen lyckas få sin negativa självbild bekräftad (ibid.).

4.2 Avvikande beteende

”Vad jag här vill framhålla är alltså att det inte är till de som är ”olika” utan till de ”normala” vi bör vända oss om vi vill ha förståelse för våra olikheter” (Goffman, 1972).

Vilhelm Aubert, professor i rättsociologi, menar liksom Goffman att om man ska kunna karakterisera en persons beteende som avvikande måste man känna till normerna inom en viss

grupp. Aubert anser att avvikelse är ett beteende som strider mot den norm som gäller inom ett visst område i ett system. Exempel på olika avvikelse typer är disciplinbrott, skolk och snatteri. Aubert berör främst två modeller av avvikande beteende. Dessa två är brott och sjukdom. Han sätter dessa som varandras motpoler. Brott ses som avvikelser från rättsnormer, vilka är belagda med straffhot. En brottsling anses vara den som har försökt uppnå ett visst mål av visst värde. Sjukdom ses däremot som en avvikelse från normerna för sundhet och hälsa. Aubert menar att då man blir sjuk genomgår man en förändring till något som är sämre jämfört med det tillstånd man tidigare befunnit sig i. Här blir man sjuk trots att man försöker uppnå ett visst mål, så som att försöka hålla sig frisk (Aubert, 1974).

Sarnecki menar att brottslighet och missbruk är en form av avvikande karriär. Han menar att grunden för denna avvikande karriär ligger i individens psykologiska, sociala och även fysiologiska förutsättningar. Detta kallas för arvet. Sarnecki hävdar att desto sämre arv en individ har, desto större förutsättningar finns för en avvikande karriär. Han anser att ju längre en ung individ har nått i sin avvikande karriär, desto allvarigare är hans brottslighet och hans missbruk. Sarnecki menar också att ju mer långvarig och mer omfattande en pojkes engagemang blir i brottslighet, desto svårare blir vägen tillbaka till ett socialt accepterat liv. Inläringen av nya sätt att begå brott och värderingar och normer om brottslighet sker oftast i en grupp av tonåringar. Sarnecki påpekar dock att en kortare period i ett brottsligt nätverk snarare hör till en regel än ett undantag för unga pojkar. Han menar att de flesta ungdomar som begår brott oftast hoppar av från denna destruktiva karriär (Sarnecki, 1988).

4.3 Stratifiering

Aubert menar att för att man ska kunna göra en analys av samhället är det en nödvändig förutsättning att man kan dra gränser mellan det som är innanför och det som är utanför ett socialt system. Stratifiering innebär att man delar in människor i olika grupper och klasser i samhället. Sanktionerna inom de sociala systemen kan vara olika uppdelade. De kan vara *lika fördelade*, då ger och får alla individer detsamma oavsett vilka de är och oavsett vilka övriga värden de har. Sanktionerna kan även vara *slumpvis fördelade*. Här fördelas sanktionerna således slumpvis, det finns inte någon specifik skillnad som hör ihop med andra faktorer hos individerna. Det finns även sanktioner som är *systematiskt olika fördelade* och som hänger samman med fördelningen av individernas andra värden. Här delas individerna in i olika skikt (Aubert, 1974). Social stratifiering beskriver Aubert på följande vis: ”*Prestationer och sanktioner är olika fördelade mellan individer och roller i ett socialt system och fördelade på*

ett sätt, som har systematiskt samband med fördelningen av andra prestationer och sanktioner” (Aubert, 1974, s.96).

För att kunna avgöra vilka personer som är ”högre” än någon annan i ett socialt system bör man enligt Aubert utgå ifrån tre områden; anseende, makt och rikedom. En skev fördelning av rikedom, i form av pengar, i ett socialt system innebär vanligen en skev fördelning av en rad andra förmåner som kan köpas för pengar. Detta kan t ex. vara bostäder, kläder och mat. Förmånerna har olika social betydelse. Individer med god ekonomi kan anställa andra människor som hjälp och på detta sätt blir deras goda ekonomi en källa till makt över andra personer. Med en individs goda ekonomi och tillgång till maktutövande följer oftast anseende. Anseende är dock något som Aubert menar är svårdefinierbart. Detta p.g.a. att anseende bygger på olika individers skilda attityder och inställningar till vad som anses vara både rikedom, makt och anseende (ibid.).

4.4 Grupptillhörighet

Sarnecki anser att ungdomskriminalitet är ett typiskt gruppfenomen. Han hävdar att brott begångna av ensamma ungdomar är sällsynta. Andelen personer som begår ensambrott ökar påtagligt med en stigande ålder. Detta gäller de flesta brott. Sarnecki menar att unga lagöverträdare umgås till största delen med andra unga lagöverträdare. Enligt Sarnecki ökar ungdomens egna brottsliga aktiviteter ju mer de umgås med kriminella kamrater. De kriminella beteendena lärs främst in från vännerna. Ungdomens egen grad av kriminalitet är dock en stor påverkande faktor till om denna söker sig till kriminella vänner. Ungdomsgrupperingarna bildas oftast genom att de unga träffas av tillfälligheter på samlingspunkter för ungdomar eller ute på gatorna (Sarnecki, 1988).

4.5 Teorin om subkulturer

Kultur är; gemensam kunskap, tro, konst, moral, lag, seder och allt annat som krävs för ett fungerande samhällssystem (Kühlhorn m fl, 1984, s.67) Från detta vetande utgår Kühlhorn, forskare för BRÅ forskning, då han skriver om sociologerna Wolfgang och Ferracuti (1967) subkulturteori. I denna teori karakteriseras en subkultur av en huvudgrupp som sätter ramarna för hur värderingar ska se ut och hur man ska uppnå vissa statuspositioner. De kriminella subkulturerna utvecklas enligt Kühlhorn från de skillnader arbetarklassungdomarna finner mellan de mål och önskningar som finns, och mellan de möjligheter ungdomarna verkligen har att förverkliga sina önskningar. Kühlhorn menar att arbetarklassens ungdomar inte lär sig att fungera i medelklassituationer i t ex skolan på samma sätt som medelklassens ungdomar.

Ett resultat av detta blir att arbetarklassungdomarna får en låg social status och dåligt självförtroende. Då flera av arbetarklassens ungdomar samlas på ett och samma ställe leder detta till att ungdomarna etablerar egna gemensamma normer och regler. Efter att en ny grupp har bildats kan således nya medlemmar värvas till gruppen. Kùhlhorn skriver att:

”Ungdomsgängen bildas som ett försök att skapa och behålla en uppsättning av statussymboler som ska hjälpa ungdomarna att få tillgång till de vuxnas rättigheter och privilegier. (Kùhlhorn, 1984, s.68)”

Att använda våld är oftast en vanlig norm och regel som bör följas i subkulturteorin. De individer som inte följer normer straffas. Därmed utövas våld både inom gruppen och mot andra utanför gruppen. Våldet hör till de grundläggande värderingarna för subkulturen vilket oftast är en stor skillnad från den ursprungliga kulturen (Kùhlhorn, 1984).

4.6 Fritidsaktiviteter

Per Nilsson, fil.dr, universitetslektor och docent i pedagogik, anser att fritiden fungerar som en ny form av informell yrkesutbildning. Fritiden verkar numera som en social arena där ungdomarna utvecklar identiteter, kulturer och livsprojekt. Nilsson menar att fostran tidigare i största utsträckning låg hos föräldrarna, skolan och hos arbetskamrater. Detta område har dock flyttat fokus till andra former av förebilder, vilka oftast finns inom fritidens arenor. På fritidens olika områden skaffar sig ungdomarna även erfarenheter. Dessa erfarenheter hjälper de unga att få en bild av hur verkligheten ser ut och fungerar. Fritiden hjälper till att strukturera upp ungdomarnas vardag och formar en frizon i deras tillvaro som kan utnyttjas för egna initiativ. Anita Kihlström, fil.dr i socialt arbete, och Hans-Edvard Roos, fil.dr i sociologi, hävdar att fritiden ses som en mötesplats vilken är delfinansierad av kommunen men där handlingsutrymmet definieras av deltagarna själva. De menar att ungdomarna inte enbart vill ta del av samhällets kommersiella utbud utan också få möjlighet att ta en mer aktiv del av samhällets vuxenansvar, engagemang och ekonomiska fördelning (Berggren, 2000). Kihlström och Roos skriver följande: *”unga söker ett nytt sätt att hävda sina medborgerliga rättigheter, trots arbetslöshet och fattigdom” (Berggren, 2000, s.250).*

5. Metod och tillvägagångssätt

I stycket nedan kommer vi att förklara vår arbetsprocedur, vilka metoder vi använt oss av och hur vi gått till väga för att få in de svar vi letat efter.

5.1 Metodval

Vi har valt att arbeta med två kvalitativa metoder; tematiserade intervjuer och observationer. Intervjuerna är vår huvudsakliga metod. Observationerna fungerar som en kompletterande metod genom vilken läsaren samt vi själva får en djupare förståelse av de områden som undersökts. Svårigheter med intervjuerna var att vi inte alltid kände att vi nådde fram till intervjupersonerna i fråga under de korta tillfällena vi planerat att träffa dem. Ytterligare en nackdel med kvalitativa metoder som vi fått erfaras, var att informationsmängden från intervjupersonerna kunde bli begränsad pga. det känsliga ämne vi valt. Dock anser vi att de metoder vi valt att använda oss av var de bästa för vår undersökning. Intervjuerna och observationerna gav mycket fakta och information som eventuellt hade varit svårt att få fram genom kvantitativ metod.

5.2 Intervjuerna

Vi har gjort tio stycken intervjuer. Fyra intervjuer är gjorda med ungdomar, tre är gjorda på socialförvaltningen, en är gjord på polisstationen, en är gjord med en lärare och den sista är gjord med en fritidsledare. Intervjuerna med ungdomarna tog ca. 30 minuter vardera, dessa intervjuer gick fortare att göra jämfört med de vuxnas intervjuer. Detta delvis p g a av att ungdomarna var mindre talföra och delvis för att de ibland hade svårt för att prata om det ämne vi valt att undersöka. De övriga intervjuerna låg på runt 40 minuter.

5.3 Urval av intervjupersoner

Vi har valt att intervjua fyra stycken ungdomar som på ett eller annat sätt varit i kontakt med kriminalitet. Antingen är de ”i kriminaliteten” eller så har de tagit sig ur denna bana. En lärare på den skola vi valt att besöka hjälpte oss att boka en tid med de ungdomar vi sökte. När vi påbörjade urvalet av undersökningens population hade vi en del svårigheter. Vi kontaktade ett flertal behandlingshem för ungdomar. Vi tog även kontakt med en ungdomsvårdsskola samt några grundskolor. På samtliga ställen ville personalen inte låta ungdomarna bli intervjuade. Det berodde på att man inte ville uppge ungdomarnas kriminella identiteter och för att man inte ville utsätta ungdomarna för några obekväma eller jobbiga situationer. Grunden till att vi fick möjlighet att intervjua killarna på den aktuella skolan var för att vi sedan tidigare kände en av lärarna på skolan. Hans förtroende för oss gjorde att vi fick möjlighet att träffa de intervjuade killarna. Läraren kände sedan tidigare till killarnas kriminella bakgrund eller inblandning i kriminella aktiviteter. Anledningen till att det blev just ungdomar från ett invandrartätt område är ett resultat av de tidsramar vi var tvungna att följa. Då tiden var begränsad har vi inte haft möjlighet till att söka upp andra platser och miljöer än de aktuella.

Det var från början inte vår avsikt att endast undersöka invandrarungdomar. Vi anser dock att det är relevant att undersöka dessa ungdomars syn på varför de hamnar i kriminalitet och den formen av utanförskap de upplever, även om representativiteten inte blir rätt. Orsaken till att vårt urval av intervjupersoner blev avgränsat till just de fyra utvalda eleverna var för att kriminalitet visade sig vara ett känsligt område. Vårt urval blev därför begränsat. En förutsättning för att ungdomarna överhuvudtaget skulle ställa upp på våra intervjuer var att de fick vara fullständigt anonyma. Vi är medvetna om att vårt urval som endast består av invandrarkillar påverkar vårt resultat. Vår studie kunde ha sett annorlunda ut om vi hade intervjuat svenska ungdomar. Eftersom det visade sig vara svårt att komma i kontakt med kriminella ungdomar valde vi att göra kompletterande intervjuer med vuxeninstanser inom området. Vi kom i kontakt med den socialarbetare som arbetar på brottsförebyggande enheten via en bekant till oss. Denna kontakt gav oss i sin tur ytterligare namn på tre personer som vi pratade med. Genom dessa personer kom vi i kontakt med en socialarbetare som jobbade på en behandlingsenhet för kriminella barn och ungdomar. De två andra personerna vi kontaktade var kollegor som båda var utbildade socionomer och arbetade med socialt arbete i skolan. Det blev här en snöbollseffekt där det ena gav det andra. Den fritidsledare vi valde att prata med, var även detta en tidigare bekant från vår egen skolgång. När det gäller polisen vi träffade så gjorde vi ett slumpmässigt urval av en polisstation och här vägledades vi sedan till en person som arbetade med barn och ungdomskriminalitet.

5.4 Observationen

Att känna av atmosfären och göra en bedömning av miljön och stämningen under ett intervjutillfälle är en viktig del av det empiriska arbetet. Detta för att få en bättre förståelse för intervjupersonerna och deras vardag. Vi kommer längre fram beskriva de olika miljöerna vi befunnit oss i vid de olika intervjutillfällena. Observationsavsnitten kommer inte att användas i analysdelen. Det beror på att de i sig inte är förankrade med de brottstillfällena ungdomarna berättar om. Dock anser vi att det är viktigt för läsarna att förstå den något sargade skolmiljö som ungdomarna befinner sig i åtta timmar om dagen. Vi har använt oss av en öppen och aktiv observation på våra intervjuplatser (Holme-Solvang, 1997). Observationerna var framförallt av stor betydelse då vi träffade ungdomarna. Genom att ta del av en liten bit av ungdomarnas vardagsmiljö hjälpte detta oss senare att förstå deras situation bättre. Med den förståelse observationerna gav oss hoppas vi kunna ge mer rättvisa åt ungdomarnas berättelser i vår undersökning. Utförligare beskrivningar av intervjutillfällena finns under rubriken 6.6 Miljöbeskrivning.

5.5 Dokumentationsstrategier

Vi har vid alla intervjutillfällen utom ett använt oss av en bandspelare. Anledningen till att en av intervjuerna fick genomföras med hjälp av anteckningar var att denna intervju var oplanerad. Vid samtliga bandade intervjuer har hela intervjuerna spelats in. Vi har vid alla intervjutillfällen varit noga med att informera de inblandade om att de skulle förbli anonyma och att deras namn skulle fingeras i vår kommande uppsats. Det förklarades också att intervjupersonerna inte behövde svara på frågor om de inte ville. Bandspelaren gjorde sig inte märkbar i intervjusammanhangen, denna glömdes oftast bort efter en liten stund. Banden var för oss en viktig förutsättning för att vi skulle kunna återberätta intervjupersonernas berättelser på ett korrekt och rättvist sätt.

5.6 Att vara intervjuare

Att intervju ungdomarna var en stor utmaning. Vi visste redan innan vi kom för att möta dem att deras inställning till oss var blandad. Vi fick som första kommentarer fraser som *”samarbetar ni med polisen eller?”* *”kommer någon annan få veta vad det är jag säger”* . Ungdomarna vi träffade förstod ibland inte vad vi menade, trots att vi trodde att vi pratade enkelt och förståligt. Vi förstod ganska snabbt att vi fick anpassa oss efter deras sätt att agera och tala, vilket inte alltid var lätt. Kommunikationen blev efter ett tag bra men slangord och uttryck som ungdomarna använde verkade ibland som en försvårande faktor till förståelsen oss emellan. Detta problem var dock överkomligt. Då vi träffade ungdomarna på skolan var de alla ganska spända i början av intervjuerna. Detta visade sig genom att de t e x satt och skakade med benen, drog i tröjan eller fingrade på nycklar eller mobiltelefoner. Innan vi startade bandspelarna pratade vi med killarna för att få dem att varva ner, vilket fungerade bra. Då vi träffade personalen på socialförvaltningen och polisen var det inga problem med varken miljön eller kommunikationen. Intervjupersonerna var lugna och pratade ostört under hela intervjuerna. Socialarbetarna på skolan uppfattade vi som aningen stressade, de kommenterade själva att det hade varit en lång vecka då vi sågs på fredagseftermiddagen. Fritidsledaren var aningen intensiv i både tal och uttryck vilket gjorde att vi blev lite stressade.

5.7 Analysarbete

Efter att vi genomfört våra intervjuer valde vi att läsa igenom det utskrivna materialet åtskilliga gånger. Detta för att skapa en struktur och få ordning på materialet. Första gången vi läste letade vi efter teman som stämde överens med vår intervjuguide. Andra gången vi läste materialet försökte vi finna svar som matchade våra huvudfrågeställningar. När vi läst igenom intervjuerna för tredje gången sökte vi efter nyckelord, viktiga begrepp, citat och uttryck. Vi

valde att ringa in och numrera de olika områdena på varje enskild intervju. Därefter samlade vi ihop alla numreringarna från samtliga intervjuer och sammanställde i en löpande text. Under tiden vi läste igenom intervjumaterialet fann vi att vissa frågor var mer viktiga att belysa än andra. Vi valde t ex att lägga stor vikt vid ungdomarnas berättelser vad gäller stöd och den hjälp de vill ha för att ta sig ur kriminaliteten. Den information ungdomarna gett oss under intervjutillfällena har skapat många frågetecken. Vi har diskuterat fram och tillbaka huruvida sanningsenliga killarnas berättelser har varit. Vi har dock valt att förlita oss på deras skildringar. Detta val gjorde vi utifrån att killarna var väldigt vaksamma med vad de berättade, vilket gjorde deras beskrivningar mer trovärdiga. Samt att läraren vi träffat hade en hel del bakgrundsfakta om killarna som underlättade då vi avvägde om killarna talade sanning eller inte.

5.8 Etiska överväganden

På grund av ungdomarnas bakgrund var vi tvungna att vara väldigt försiktiga med att inte avslöja deras identitet. Vi fick tillåtelse att använda oss av allt det material som samlades in vid intervjutillfället. Detta med förutsättning att inga namn eller platser nämndes. Vi fann till en början det aningen svårt att avgöra vilka delar av materialet som skulle användas. En del av det insamlade materialet var så pass personligt att vi i slutändan fick välja att inte använda oss av det. Dock anser vi att vi har fått fram en målande beskrivning av deras tillvaro utan att röja deras identitet. Vuxeninstanserna vi träffat ställde gärna upp med namn, men med hänsyn till ungdomarna väljer vi att anonymisera alla namn och alla platser.

6. Presentation av intervjupersonerna och miljöbeskrivning

I följande stycke kommer vi att berätta kortfattat om personerna vi valt att intervjua. Namnen på intervjupersonerna är utbytta beroende på den utlovade anonymiteten.

6.1 Ungdomarna

Kin: är en 15 år gammal kille med utländskt ursprung. Han bor med sin familj som består av mamma, pappa, fyra äldre bröder och en äldre syster. Han är bosatt i en stad i Skåne. Kin är på sin fritid aktiv i en brottningsklubb. Han har varit anklagad för grovt stöld och fick som straff för detta böter/skadestånd.

Sasha: är en 15 år gammal kille med utländskt ursprung. Han bor med sin mamma och pappa och sina två äldre bröder. Han bor i en stad i Skåne. På fritiden umgås han med sina kompisar

och med sin flickvän. De tillbringar ofta tid på Caféer ute på stan. Sasha har ofta umg tt med kriminella kompisar men aldrig själv blivit anklagade för brott.

Ali:  r en 15  r gammal kille med utländskt ursprung. Han bor med sin pappa och har tre mindre syskon och två äldre syskon. Hans mamma bor f r närvarande inte i Sverige. Ali har inga direkta fritidsintressen. Hans lediga tid tillbringar han ute på stan. Han har varit med under en misshandel och han blev tagen av polisen men  talet lades ner.

Matti:  r en 16  r gammal kille med utländskt ursprung. Han bor med sin mamma och pappa samt fyra större br der. Han har tidigare tränat på sin fritid men tröttnade och slutade. Matti har varit delaktig i en misshandel. Han har även r nat och bestulit andra individer. Han har dock inte fått några påföljder av detta.

6.2 Fritidsarbetaren

Fritidsledare:  r en man i 60-årsåldern med utländskt ursprung. Sedan 1973 har han arbetat som fritidsledare på en av stadens skolor. Han har under hela sin tid arbetat aktivt med olika ungdomsprojekt. Han har ett brinnande intresse för ungdomarnas behov. Under åren har han blivit en levande legend i området.

6.3 Socialförvaltningen

Socialarbetare:  r en man i 30-årsåldern. Han arbetar som samordnare på en drog- och brottsförebyggande enhet. Han har tidigare arbetat med ungdomar med kriminalitet och missbruksproblem. Han arbetar nu med förebyggande insatser i staden och organiserar samarbetande verksamheter mellan skolan, socialtjänsten och polisen.

Socialpedagog:  r en man i 25-årsåldern. Han arbetar som socialpedagog med inriktning på behandlingsarbete, samtal och förhandling. Han har tidigare arbetat på en skola med ungdomar med sociala- och till viss mån kognitiva problem. Just nu arbetar han och en kollega främst med killar som varit kriminella, skolkat väldigt mycket, som slåss och som har problem med att kontrollera sina handlingar.

Socionom 1:  r en kvinna i 25-årsåldern. Hon arbetar som socialarbetare på en stor skola tillsammans med sin kollega [socionom 2]. Tidigare har hon arbetat på en annan skola i staden. Hon arbetar förebyggande på sin nuvarande skolan. Hennes arbete går ut på att tidigt upptäcka missförhållande hos barnen, såsom dåliga familjeförhållande, missbruk och

kriminalitet. Hennes arbete ska framförallt fungera som en länk mellan socialtjänsten och skolan.

Socionom 2: är en kvinna i 25-årsåldern. Även hon arbetar som socialarbetare på samma skola som socionom 1. Hon har tidigare arbetat med barn- och ungdomsutredningar i en annan del av staden. Hon har för övrigt samma arbetsuppgifter som socionom 1.

6.4 Polis

Polis: är en man i 50-årsåldern som har arbetat som polis i 25 år. Han och åtta andra kolleger arbetar med ungdomsbrott och kriminalitet. Arbetet går ut på att identifiera okända gärningsmän. De utgår ifrån ett signalement och jobbar därefter fram en gärningsmannaprofil. Han arbetar med ungdomar upp till 20 år.

6.5 Lärare

Lärare: är en man i 40- års åldern och har arbetat som lärare i ca. 15 år. Han arbetar som klassföreståndare för elever på högstadiet. Hans huvudämnen är samhälle och han framstår som en engagerad och aktiv lärare.

6.6 Miljöbeskrivning

I följande avsnitt kommer vi att beskriva de olika miljöerna och situationerna vi befunnit oss i under våra intervjutillfällen, detta utifrån de observationer som vi gjort under intervjuernas gång.

1. Första gången vi kom oanmälda till den skola som vi valt att ta kontakt med gav stället ett något stökigt intryck. Skolan var en högstadieskola för elever som går i 6:e till 9:e klass. När vi kom in i skolans mittpunkt som var en öppen plats där alla elever fick lov att vistas, var det några mindre tumult på två ställen. Det var ett par killar som skrek och knuffades i ett hörn av rummet. I ett annat hörn stod ett gäng killar och tjejer och bråkade och sparkade mot varandra. Innan vi hittat den lärare vi tagit kontakt med, sprang en kille förbi och spottade framför fötterna på oss och några andra killar börjar retsamt men inte fientligt kasta småsten på oss. Första intrycket var starkt och gav en känsla av oro och rop på uppmärksamhet från elevernas sida. Då vi träffade läraren satte vi oss i ett mindre rum med ett bord och tio stolar. Läraren var i sig ganska aktiv både verbalt och kroppsligt. Stämningen var intensiv men god. Miljön i just denna del av skolan var betydligt lugnare. Troligen berodde detta på att man inskaffat lås på båda sidorna av korridoren till lärarlagets klassrum. Denna insats gjordes för att inte andra elever ska springa in och störa

under lektionstid. Det var en markant skillnad på miljön utanför denna separata korridor och resten av skolan. I denna korridor rådde ordning och reda, utanför var det högre ljudnivå, stökigare och en betydligt stressigare miljö.

2. Vid vårt andra intervjutillfälle med 15 åriga Kin, träffades vi i hans skola under lektionstid. Då vi kom in i skolan var det något lugnare än vid föregående tillfälle. Det var även nu mycket liv i korridorerna men inga slagsmål. Vi träffade först Kins lärare som berättade för oss att ingen av de killar vi skulle träffa var där. En av killarna hade just blivit tagen till förhör av någon väktare för en incident som nyligen inträffat i skolan. Den andra killen hade helt enkelt bara uteblivit. Efter tio minuters väntan dök dock Kin upp från förhöret, då något stressad. Vi blev tilldelade samma rum som vid första intervjutillfället. Ena sidan av rummet hade fönster ut mot korridoren. Kin satte sig först med ansiktet mot fönstren och verkar tappa koncentrationen då hans vänner gick förbi utanför. Vi bytte plats så att Kin inte längre såg ut innan vi började intervjun. Under intervjuns gång var Kin ganska lugn men ändå på sin vakt. Han satt och skakade med sitt vänsterben under hela intervjun men visade annars inga tecken på nervositet. Rummet vi satt i var lugnt och avskärmat från den större delen av skolans elever vilket gjorde att stämningen i rummet blev ganska avslappnad. Kin hade hela tiden ögonkontakt med oss då vi pratade med honom, förutom när vi börjar tala om hans kriminella bakgrund. Kin sträckte då på sig, blev tyst och spänd och tittade rakt ner i bordet och knäppte ihop fingrarna. Förutom denna stund av spänning fortlöpte intervjun stillsamt.
3. Intervju nummer tre och fyra skedde på ett av socialtjänstens kontor. Vi blev tilldelade ett rum som vi förmodade användes som ett samtalsrum med tre stolar och en soffa. Miljön under intervjuerna var lugna och stillsamma. Intervjupersonerna pratade mycket och gav utförliga svar. Vi som intervjuare behövde inte fråga mer än vad som i förväg var planerat men fick ändå uttömmande respons. Det enda som hördes förutom intervjupersonernas röster var fläkten i bakgrunden. Stillhet och lugn präglade vår intervjumiljö.
4. Intervju nummer fem ägde rum på en skola, dock en annan skola än där den första intervjun genomfördes. Skolan var stor och enligt oss ganska nedgången. Då vi träffade de två kvinnorna som arbetade som socialarbetare på skolan var det mycket folk i korridorerna runt omkring oss. Vi gick först till ett rum som låg i källaren där det var tänkt att vi skulle genomföra intervjun. Detta rum var det så kallade "tjejrummet", här var allting i rosa och lila. Soffor, stolar och affischer var alla i samma färg. Vi fick dock gå vidare till ett annat rum för det var för hög ljudnivå i det första rummet. Efter att vi gått genom hela skolan som var fylld med elever kom vi till ett mindre fikarum där vi satt oss

och började intervjuerna. Trots att vi intervjuade två stycken på samma gång utgjorde detta inga problem. Kvinnorna var noga med att inte tala samtidigt. Vi satt alla fyra runt ett bord och miljön var relativt tyst och lugn.

5. Intervju nummer sex, sju och åtta var på samma skola som intervju nummer ett och två. Denna gång var det mindre folk i korridorerna, därför också lite lugnare än våra tidigare besök. Vi träffade läraren som vi tagit kontakt med och han tilldelade oss samma rum som vi tidigare varit i under intervjutillfällena. Vi förberedde oss med bandspelare i väntan på att Sasha kom in. Sasha var ganska lugn redan då han kom in i rummet, dock något nervös. Han försökte svara på våra frågor så gott han kunde men var ganska begränsad i sin informationsgivning. Detta tror vi var ett resultat av att han inte förstod vårt språk tillräckligt bra. Efter detta kom Matti in. Han var väldigt misstänksam och ”stimmig”. Matti slappnade aldrig riktigt av under intervjun. Han var väldigt avvaktande med sina svar och verkade inte lita på oss. Matti gav ändå utförliga svar trots att han visade att han tyckte det var jobbigt att prata om kriminalitet. Sist kom Ali in till oss, han var inte lika orolig som Matti men ändå väldigt okoncentrerad. Vi hade en del svårigheter med att förstå varandra. Ali hade ganska nyligen flyttat hit från en annan skandinavisk stad. Vi fick genomföra denna intervju väldigt långsamt och tydligt. Det var många saker som upprepades flera gånger för att det skulle bli rätt.
6. Intervju nummer nio genomfördes med fritidsledaren i en ny och ljus lokal strax utanför staden. Under intervjun ringde telefoner och det gick människor förbi och pratade med vår intervjuperson. Fritidsledaren verkade distraherad av andra saker i rummet. Han gick vid ett tillfälle ifrån och tog ett viktigt samtal. Intervjun flöt inte på som vi önskade. Informationsmängden blev härav begränsad.
7. Den tionde och sista intervjun genomfördes med polisen på polishuset. Vi satt i ett avskilt rum vid ett skrivbord. Precis i början av intervjun blev vi störda av en kollega, men annars var miljön lugn och polisen var avslappnad under hela intervjun. Polisen visade stort intresse för våra frågor och det arbete vi gjorde. Han svarade utförligt och förklarade allt han sa väldigt tydligt och bra.

7. Ungdomarnas berättelser om kriminalitet

I följande stycke kommer vi att bearbeta vårt intervjumaterial och knyta samman detta med de teorier och den tidigare forskning som vi presenterade under stycke tre och fyra. Vi kommer att belysa både ungdomarnas och de vuxnas åsikter löpande i samma text.

7.1 Bakgrund och sociala förhållanden

Avsnittet nedan berättar om killarnas familjer och bostadsförhållande. Killarnas beskrivningar av att leva i ett utanförskap i det svenska samhället kommer även att belysas.

7.1.1 Utanförskap

De fyra ungdomar vi träffat kommer alla från liknande sociala förhållanden. Familjerna de lever i har mellan 3-6 barn, hemmen är alltså relativt stora. Killarna har alla en annan etnisk bakgrund än svensk och har bott i Sverige som längst i 10 år. Vi vet inte mycket om föräldrarna till barnen, om huruvida de har arbete eller inte. Vi förstår dock ur svaren från killarna att föräldrarna till tre av pojkarna i stor utsträckning har en begränsad ekonomi. Sarnecki menar att brottslighet och även missbruk är en form av avvikande karriär. Han hävdar att den avvikande karriären har sin grund i arvet. Desto sämre arv en individ har, desto större förutsättningar finns för en avvikande karriär (Sarnecki, 1988). Med förutsättningarna att ungdomarnas föräldrar inte har en särskilt hög socioekonomisk status kan detta återspeglas i att killarna således inte heller har det. Detta leder i sin tur till att killarna behöver skaffa pengar på illegala sätt. De fyra killar vi träffat bor alla i ett område av staden som är invandrartätt. Detta påverkar killarnas vardag. Kin berättar följande om hur det är att bo i ett invandrartätt område:

”Man lär sig aldrig svenska, man får aldrig veta hur man ska bete sig. Man får aldrig lära sig den svenska man behöver. Här tittar du på andra, lära av andra, gör som alla andra. Vi är i gäng här.”

Då en människa stigmatiserar sig själv söker denna sig ofta, enligt Goffman, till grupper av likasinnade. Där kan individen känna sig mindre avvikande och hon kan känna sig mer delaktig i gruppen (Goffman, 1972). Kin placerar sig själv utanför det svenska samhället då han tidigare förklarade att han aldrig kommer att lära sig svenskan och de regler och normer som gäller. Att inte kunna det svenska språket är dock inte en förutsättning för att man ska hamna i kriminalitet. Dåliga språkkunskaper och för lite lärdom om samhället kan dock minska chanserna till en god utbildning och arbete.

7.1.2 Subkulturer

Samtliga av de intervjuer vi gjorde med de vuxna individerna hävdade att ungdomskriminaliteten hade sina rötter i dåliga familjeförhållanden och låg levnadsstandard. Socialarbetaren på brottsförebyggande enheten sa:

”det är en ren social misär, växer du upp under förutsättningar där dina föräldrar mår psykiskt dåligt, många är från krigsdrabbade länder, finns en dubbel konflikt. Dels kommer du från krigsdrabbade länder och blivit utsatt för jobbiga saker samtidigt som det är den vanliga invandrar problematiken, du längtar hem och såna saker. Jag menar den andra generationens invandrare har ofta rent faktiskt det tuffare, väldigt mycket p g a rotlöshet och så.”

Kühlhorn menar att i subkulturer finns det oftast en huvudgrupp som sätter ramarna för hur värderingar och regler ska se ut inom gruppen. Denna huvudgrupp bestämmer också hur medlemmarna i gruppen ska uppnå vissa statuspositioner (Kühlhorn, m.fl, 1984). Kin berättade tidigare, då han återgav hur han lärt av de andra ungdomar som redan finns i gängen, att ungdomar skapar sina egna lagar och regler. Socialpedagogen som arbetar med behandlingsarbete pratar om de kriminella ungdomarnas något trassliga bakgrund, som en av anledningarna till att ungdomarna beter sig som de gör. Han säger att:

”det finns jätte stora sociala utslagningar, enorma sociala problem, mycket fattigdom, mycket missbruk, mycket psykiska sjukdomar, mycket familjeproblem, mycket ensamstående mammor, många barn. I vårt samhälle är våra invandrare, är ju vår nya arbetarklass. Det är det som är ungdomarnas problem, dålig miljö, det är svårt i områdena. Det är svårt för föräldrarna, det finns mycket arbetslöshet, de dras här till subkulturer. För ungdomarna det är... tillhörighet. Pengar också. Det är rätt rationellt, de vill ha snygga kläder, häftiga grejer, sno. De tänker oftast så.”

7.1.3 Familjernas socioekonomiska status

Aubert menar att sanktioner i form av pengar kan vara olika fördelade i ett samhälle (Aubert, 1974). Vuxeninstanserna vi varit och intervjuat berättar mycket om detta fenomen. Socialpedagogen, socionomerna, polisen och fritidsledaren säger alla att de tror att ungdomskriminaliteten grundar sig i dåliga sociala familjeförhållanden. De pratar alla om fattiga bostadsområden och arbetslöshet. Aubert skriver att en felaktig fördelning av pengar i ett socialt system oftast innebär en dålig fördelning av en rad andra förmåner som kan köpas för pengar. Detta kan t ex vara bostäder, kläder och mat (Aubert, 1974). Fritidsledaren och Socionom 1 och 2 som arbetar som socialarbetare på skolorna talar om att ungdomarna får agera som föräldrar åt sina egna föräldrar. Föräldrarna kan inte svenska, de förstår inte det svenska samhällets system och det blir då ungdomarnas uppgift att klargöra det för sina föräldrar. Socionom 1 säger att:

”barnet har mycket mer kunskap om samhället än barnets föräldrar och det gör att barnet får en viss makt, barnen får vägleda sina föräldrar och det blir lite snett där, de tappar respekten för de vuxna och så blir det lätt ”jag sköter mig själv”, och det är det svårt att göra någonting åt.”

Angående ungdomskriminalitet och den statistik som media pumpar oss med om den ständigt ökande ungdomskriminaliteten säger fritidsledaren följande:

”Den jävla statistiken, det är egentligen så att Sverige inte var beredd att ta emot så många flyktingar. Sverige var beredd att familjen skulle bestå av mamma, pappa och två barn. Därför att socialdemokraterna beslutade på 60- talet att de skulle bygga 1 miljon bostäder innan år 2000 för vanliga svenska familjer. Men plötsligt fick vi såna stora familjer från Libanon, från Senegal, från Gambia, Kosovo, det kommer mamma och pappa och 15 barn.... Vi måste vakna, samhället måste vakna, kriminaliteten är ingenting, det är det etniska tänkandet som är det värsta och vi är mästare på det!”

Alla de killar vi träffat säger någon gång under intervjuerna att de önskar flytta från det område de bor i. Två av killarna önskar att de kan flytta från staden helt och starta om någon annanstans. Killarna säger att de gärna vill uppleva den svenska kulturen och leva och bo med

svenskarna. Som det ser ut just nu lever killarna i ett Sverige utan svenska kontakter. Då vi frågar Ali om varför han vill flytta svarar han:

”för att du vet här, här har ingen framtid, de [ungdomarna] tänker inte så mycket på framtiden, de tänker bara på att råna, det tänker alla här på.”

7.2 Vägen in i kriminalitet

Vi diskuterar följande hur det går till när killarna begår brott och om anledningarna till varför de betar sig som de gör.

7.2.1 Pengar och prylar

Då vi pratar med ungdomarna om varför man börjar med kriminella handlingar berättar alla killarna om att det handlar om att ”fixa pengar” och att ”vara en i gänget”. Killarna vill inte hamna utanför den gruppgemenskap som finns på skolan. Då vi frågade dem vad ordet kriminalitet betydde för dem svarade de ganska enigt att det hade med rån och stöld att göra. Snatteri och misshandel var även förklaringar som dök upp. När Matti svarar på vår fråga om varför han börjat med kriminalitet säger han: *”när vi behöver pengar så går jag, jag är tvungen, jag kan inte ta från mina föräldrar. Så jag är ute och fixar pengar.”*

Som intervjuare undrar vi hur man fixar pengar och då svarar Matti att:

”man träffar andra människor, t ex andra killar och tar pengar från dem, mobiler också. Några går mot gamla människor, råna, det vanligaste. Fixa pengar det är huvudsaken!”

Då killarna säger att de behöver fixa pengar, nämner de oftast detta i samband med att de pratar om olika ”prylar” som de behöver. Det kan t ex vara senaste modellen av mobiltelefoner, kläder eller rätt tekniska saker. Fritidsledaren hävdar att föräldrar uppmuntrar ungdomarna till att begå brott. Han menar att de gör detta genom att inte ifrågasätta var ungdomarnas alla nya saker kommer ifrån. Då ungdomarna kommer hem med nya mobiltelefoner och kläder utan att de fått pengar till det bör varningsklockor ringa hos föräldrarna. Även polisen berättar att mobiltelefonen är en stor bov i dramat när det handlar om ungdomskriminalitet. Han säger att: *”det [mobiltelefoner] är facit på det hela, mobiltelefoner är det lättaste att få tag på och få pengar för.”*

Socialpedagogen som arbetar med behandlingsarbete menar att en anledning till att ungdomskriminaliteten förblir ett problem, är de pengar ungdomarna i dag har att röra sig med. Han säger:

”ungdomarna har mycket mer pengar i dag, för tio år sedan sprang inte ungdomarna omkring med mobiltelefoner. Alla har rätt häftiga prylar i dag, och då finns det fler tillfällen att tjuva. Det är antagligen ganska riskfritt att råna ungdomar. Mobiltelefonen är något nytt, istället för att köpa så rånar man.”

Socialarbetaren på brottsförebyggande enheten menar att kriminaliteten handlar om en klassfråga. Han säger också att ungdomarna som hamnar i kriminalitet oftast lever under knappa familjeförhållanden och att:

”om du inte kan få mobilen av dina föräldrar så är det klart att om du ser att alla andra har mobil då kommer du att försöka hitta en väg för att försöka skaffa en, då blir kriminaliteten ett sätt att tillskansa sig det.”

Sasha berättar också han om att den största anledningen till att man begår kriminella handlingar har med pengar att göra. Han förklarar på följande sätt hur jargongen kan vara: *”a i går fick vi så mycket pengar för det där och det där. Det är lätt att sälja saker vidare, folk köper ofta mobiltelefoner.”*

7.2.2 Grupptillhörighet

Aubert menar att brott ses som en avvikelse från rättsnormer av merparten av samhällsinvånarna (Aubert, 1974). Matti avviker då han försöker skaffa pengar på olagligt vis. Han ansåg dock att han var tvungen till detta [vilket vi nämnde i stycket pengar och prylar] då han inte kunde få tillräckligt med pengar från sina föräldrar. När vi frågar Kin varför han börjat sin kriminella bana svarade han att det utan tvekan hade med kompisarna att göra. Han berättar att det var tråkigt att vara ute på stan eller på discon och inte kunna vara som alla andra. Han menar att det är pinsamt att inte kunna ha alla de saker andra ungdomar har. Kin beskriver det så här:

”man känner liksom att varför har de [kompisarna] nya kläder och inte jag, det vill jag också ha. Man kan inte gå till sina föräldrar hela tiden..... de [föräldrarna] säger att man får vänta men man pallar inte vänta, och man känner kanske kompisar som kan fixa fram pengar. Man ser en gammal tant och tar hennes väska, kompisarna säger kom, så väntar man bara på tillfälle och så tar man.”

Även Kins beteende är av avvikande karaktär. Killarna bryter mot allmänhetens normer och regler om att stjäla och slåss. Men det handlar också om grupptillhörighet. Sarnecki säger att ungdomskriminalitet är ett typiskt gruppfenomen. Han menar att kriminella ungdomar i största grad umgås med andra kriminella vänner (Sarnecki, 1988). Kùhlhorn redogör för att man inom kriminella subkulturer ofta använder mycket våld. Detta då våldet ses som en vanlig norm och regel som bör följas (Kùhlhorn, m.fl, 1984). Kin berättar att kompisarna gör på ett visst sätt och att det är på deras sätt man ska agera. Kin säger att:

”jag har kompisar som skiter i dig totalt, du går och gör något kriminellt, ok gå och gör det då! Vid den tidpunkten när jag gjorde kriminella saker så var jag med dåliga kompisar, ingen var med mig då, skulle någon av de [kompisarna] sagt något, t ex gör det inte, då hade jag stannat upp.”

Kin menar att eftersom det är accepterat att råna och slåss och detta är normen för vad som är rätt utgår han från det. Kin berättar även att hans första kontakter med kriminalitet var genom äldre kompisar. Han kände ingen då han först kom till Sverige och de äldre killar han träffade

hade kriminella vanor och nyttjade narkotika. Han lärde av de äldre kompisarna och kom in i fel gäng. Kin berättar om hur det kan kännas i en grupp:

”du kan se henne [kompis] röka [droger] och du tänker att alla röker, varför ska jag gå med men inte röka, jag vill också röka. Man vill inte vara utanför, man vill inte vara annorlunda.”

7.2.3 Vikten av vuxna förebilder

Sasha berättar för oss att de av hans äldre vänner som hamnat fel och som nu sitter i fängelse för brott har fungerat som avskräckande exempel. Han säger att han är rädd för att hamna där själv. Han är nu väldigt glad över att han har valt bra kompisar som påverkar honom till att inte begå kriminella handlingar. Sasha berättar också att hans pappa hjälpt honom att inte begå fler brott. Detta genom att han och hans pappa numera har en mer öppen relation där de kan prata mer med varandra. Socialarbetaren menar att ungdomarna starkt påverkas av sin uppväxtmiljö. Han säger att om ungdomarna ser sina föräldrar vara arbetslösa och gå på socialbidrag, blir detta en möjlig väg även för barnen. Han säger också att kriminella ”förebilder” påverkar ungdomarna starkt:

”har man bröder som är kriminella så är det en väg som visas för dem. Jag tror inte att det är ett medvetet val. Men du blir matad med den, den finns i dig hela tiden.”

Även läraren vi träffar menar att syskonförebilderna påverkar ungdomarna mycket. Han berättar att om ett syskon klarar sig bra i skolan så klarar sig oftast resten lika bra. Skulle det dock gå dåligt för något av de äldre syskonen, följer de andra allt som oftast efter. Estrada menar att det är umgänge med brottsliga kamrater samt ungdomarnas egen tolerans till brott som har absolut störst påverkan för ungdomar som begår kriminella handlingar (Estrada, 2001). Även Ali anser att det är kompisarna som påverkar mest då ungdomar börjar begå kriminella handlingar. Han säger att: *”du börjar för att de [kompisarna] ska tycka om dig, för att vara med i gänget du vet.”* Polisen och fritidsledaren vi träffar anser att anledningen till att ungdomarna hamnar i kriminalitet främst har med utanförskap och dåligt umgänge att göra. Polisen menar att de ungdomar som begår kriminella handlingar oftast har det svårt i skolan och inte kan det svenska språket. Polisen säger också att: *”de [ungdomar] som inte har någon manlig förebild, blir det i stället gänget”* Han anser att grupptricket är en avgörande faktor till att ungdomar begår brott.

7.2.4 En kriminell identitet

Matti berättar för oss att han har misshandlat en jämnårig kille. Då vi frågade vad som hänt svarade han: *”jag slog en kille på huvudet på en skolgård [inte hans egen skola] med järnrör.”* Vi frågade om killen i fråga blivit allvarligt skadad och Matti säger följande:

”ja han blev skadad i hela ansiktet, men saken var den att han tog upp mitt namn på en skola och började reta mig, sedan ringde han hem till min mamma och sa att han ska döda mig så jag åkte själv dit till honom.”

Här kan Mattis handlande kanske ha med hedersrelaterade bakgrunder att göra. Att bli förnedrad och hotad inför vänner och i sitt eget hem kan ha påverkat Mattis agerande. Vi frågar Matti hur man börjar med kriminella handlingar och då förklarar han att man träffar äldre kompisar och att man följer med dem. Då är man oftast i gäng på 5-6 personer. Matti menar att det bara är till att titta på och lära sig av de äldre. Ungdomarna genomgår här vad Estrada kallar en känslomässig/psykologisk utveckling där individen skaffar sig en självbild och bygger upp en identitet (Estrada, 2001). Socialarbetarna på skolan säger att det värsta som kan hända med ungdomarna som hamnat fel i samhället är att de tillskansar sig en kriminell identitet. De säger att:

”man [ungdomarna] tycker att man är ingenting, men man är i alla fall kriminell. Barnen här på skolan stämplar sig själv otroligt mycket de tycker att de är värdelösa. De är väldigt duktiga på att stämpla sig själv redan från början.”

Goldberg menar att då individer som stämplat sig själv eller blivit stämplad av andra oftast försöker leva upp till omgivningens negativa förväntningar. Detta gör individen genom att bete sig illa eller ge andra människor dåligt samvete (Goldberg, 2000). Den fas där ungdomarna försöker skapa sin egen kultur och bryta sig loss från vuxenvärlden kallar Estrada en kulturell utveckling. (Estrada, 2001). Killarna vi har träffat kämpar alla för att skaffa en grupp tillhörighet och kulturell tillhörighet utan vuxenvärldens inblandning. Alla killarna har eller har haft vänner som är kriminella och som påverkat dem mycket i deras val av handlingar. En kulturell utveckling innefattar inte självklart en kriminell bana, men de killar vi intervjuat har utvecklat sin grupp tillhörighet med hjälp av kriminella vänner. Detta har lett till att deras kulturella utveckling blivit ett led till deras brottsliga banor.

7.3 Stöd och hjälp

Ungdomarna berättar i stycket nedan om att det är viktigt att de har vuxna som stöttar och finns till hands under en längre period. De berättar också att det är betydelsefullt att föräldrarna sätter gränser och visar vad som är rätt och fel.

7.3.1 Kommunikation och miljöförändring

Den hjälp och stöd ungdomarna främst vill ha är det stöd som kommer från vuxna individer. Alla killarna berättar att de skulle vilja ha någon vuxenkontakt i form av föräldrar, lärare, socialarbetare eller fritidsledare som pratar med dem och verkligen bryr sig om dem. Ali säger att:

”vuxna ska snacka med dem [ungdomarna]. Berätta det [ungdomarnas kriminella handlingar] för deras föräldrar om det och sånt, om hur det går i skolan och sånt, ringa ofta hem till föräldrarna för att säga hur det går med barnet i skolan och sånt.

Ali vill att de vuxna ska ta större ansvar och bry sig om ungdomarna mer. Kin påpekar att lärarna inte orkar bry sig om eleverna. Han säger att:

”lärare de tittar bara rakt fram t ex två killar BRÅkar med varandra, de mobbar varandra, lärarna bryr sig inte de bara går därifrån..... de ska hitta såna lärare som bryr sig. Min lärare har brytt sig hela tiden, han har sagt sluta gör det och det, sluta gå med dem och dem.”

Ungdomarna verkar många gånger känna sig svikna av vuxenvärlden. För att visa sitt missnöje lastar de lätt över ansvaret till de vuxna och klagar på deras insatser. Borgström hävdar att ungdomar bör ha starka relationer med vuxna individer. Hon menar att ungdomar som inte har dessa relationer har väldigt svårt för att ta emot annan form av hjälp (Borgström, 2001). Matti säger att ungdomar som inte har föräldrar eller släkt som kan hjälpa dem har det svårt och att de skulle behöva hjälp från socialen. Han påpekar dock att det är föräldrarna som betyder allra mest. Socialpedagogen som arbetar med behandlingsarbete säger att det är av stor betydelse att belysa de goda egenskaperna hos ungdomarna då man pratar med dem. Han menar att det är viktigt att lägga fokus på att göra de stora problemen lite mindre. Han säger att:

”man ska sluta prata så mycket vad problemet är och prata om vad som är bra i stället, och göra mer av det. Vad de är bra på, vad de kan. Många av de här ungdomarna har alltså aldrig någonsin har fått höra det. Man ska pumpa på det som är bra, att föräldrarna ser att ungen kan göra något bra också, göra någonting trevligt tillsammans. Man ska inte bara prata om det som är dåligt, lyft fram det som är bra!”

Även fritidsledaren menar att vuxenkontakten och kommunikationen däremellan behöver förbättras. Han säger att det är viktigt att föräldrarna gör saker tillsammans med ungdomarna samt att de pratar mer med dem om vad som händer i deras liv. Sasha anser också att föräldrarna har väldigt stor betydelse. Han berättar:

”mina föräldrar har hjälpt mig mycket. De har koll på mina kompisar och sånt, typ de vet vad de gör och ser de [föräldrarna] mig med en dålig kompis så säger de ”ärligt talat tycker du det är bra att gå med han? Han röker och han gör så och så”.

Här förklarar Sasha att hans föräldrar har hjälpt honom genom att prata med honom och ta reda på vad han gör och med vem han umgås med. Förändringar i miljön eller kontakt med vuxna är genomgående teman ungdomarna talar om då de vill ha stöd och hjälp. Polisen menar att enda sättet att verkligen hjälpa kriminella ungdomar ur deras situation är att få dem att byta miljö. Han säger att:

”det måste ske en miljöförändring, de [Ungdomen] måste bort härifrån, plus det egna att du tar tag i dig själv. Det ligger väldigt mycket i att man kommer bort från miljön här i stan, gänget, föräldrarna, syskonen, ja, hela alltet!”

7.3.2 Gränssättning

Borgström anser att det är oerhört viktigt att föräldrar sätter gränser och visar en tydlig struktur för ungdomarna (Borgström, 2001). Relation- Ansvar- Medvetenhet (RAM) är ett förhållningssätt där man utgår ifrån att ungdomarna ska lära sig ta ansvar för sina egna val och bli medvetna om sina handlingar med hjälp av vuxnas stöd (Larsson, 2001). Om detta berättar Kin:

”jag kan säga att aktivt stöd från vuxna har hjälpt mig, alla gör ju misstag men man gör misstag en gång, t ex jag har gjort misstag, nu behöver inte jag göra fler misstag, nu efter det, [att hans föräldrar vet om hans kriminella handlingar] mina föräldrar bryr sig mer. T ex innan var jag ute till 01:00 ändå okej och nu senast kl. 21:00 måste jag vara hemma, de bryr sig mer.”

Kin säger också att: *”det är bra att föräldrarna har regler och är stränga, det är inte många föräldrar som har det.”* Att Kins föräldrar har gett honom uppmärksamhet och att de pratat med honom har gjort att Kin börjat tänka annorlunda om kriminalitet. Många gånger kan det räcka långt med att ungdomarna får föräldrarnas uppmärksamhet. Både socionomerna och polisen hävdar att det är viktigt att ungdomarna får tydliga markeringar om vad som är rätt och fel. Polisen säger att: *”Det är så att de [ungdomarna] vill ha raka rör, de vill veta vad som gäller i stort.”* Socionomerna påpekar dock att en bra skola, en trygg miljö, en bättre boendemiljö, fler fritidsresurser och människor som har tid till ungdomarna skulle hjälpa dem. Fritidsledaren pratar om att det finns en problematik i gränssättandet för ungdomarna i Sverige. Han menar att ungdomarna agerar som de gör för att de har möjlighet till det:

”det är staten som förbjuder oss att uppfostra våra barn, man ska inte slå ett barn, men ett barn ska känna stor respekt för föräldrarna när han pratar med dem. Det enda de [ungdomarna] kan säga är ”jag svär på min mammas grav, jag ska polisanmäla dig.” Det här är väldigt jobbigt, vi måste kunna sätta gränser.”

Socionomerna pratar om samma problematik. De säger att föräldrarna inte vet hur man ska uppfostra utan aga och därmed släpper de helt på reglerna. Det blir då barnen som tar över. De påpekar också att det är svårt att börja sätta gränser för barnen då de är 15 år gamla, detta bör ske tidigare. Socialarbetaren och polisen säger också att det är viktigt att ungdomarna får tydliga regler att följa. Detta för att konsekvenserna ska komma tillräckligt fort så att ungdomarna förstår att de gjort fel i samband med brottet.

7.3.3 Kontinuitet i vuxenrelationer

Till skillnad från Kin har Matti föräldrar som inte sätter lika tydliga gränser. Matti berättar att han har en tid som han bör passa men om det skulle hända något kul kan han ändra den uppsatta tiden som från början är kl. 23:00. Han berättar också att hans mamma ofta blir orolig när han ger sig ut på stan men att han inte bryr sig om det. Mattis föräldrar vet inte om att han har begått några kriminella gärningar. Detta är en skillnad jämfört med Kin vars

föräldrar är medvetna om hans brottsliga ageranden. Socialarbetaren på brottsförebyggande enheten anser att det är viktigt att hitta orsakerna till varför ungdomarna gör som de gör. Ungdomar som begår brottsliga handlingar mår enligt socialarbetaren oftast inte särskilt bra. Han säger att:

”jag tror inte att man kan lägga skulden på ungdomarna, media demoniserar dem. Det är vårt ansvar som vuxna hur vi vill att samhället ska se ut. Vuxenvärlden har alltid gnällt på ungdomarna och de ungdomar som i dag leker hjälte kommer att gnälla på sina i sin tur. Vi har den situation som vi förtjänar, som vi är beredda att betala för med skattemedel eller så. Vi kan inte skära ner skolan och samtidigt vilja ha skattelättnad, det går inte ihop.”

Samtliga killar vi intervjuat säger att vuxenkontakten är väldigt viktig för dem. De önskar mer stöd och vill att vuxna människor ska se dem och prata med dem. De vill att de vuxna i deras omgivning ska finnas till hands under en längre tid. Både socionomerna och socialarbetaren på brottsförebyggande enheten anser att kontinuitet är en viktig faktor för att man ska kunna hjälpa ungdomarna. Socialarbetaren säger att det är grundläggande att det finns vuxna individer som finns i ungdomarnas liv under en 4-5 årsperiod. Det är därför viktigt att lärarna på skolan stannar kvar och arbetar upp en god relation med barnen. Polisen och socionomerna menar att det är betydelsefullt att man fångar upp ungdomarna tidigt. Då ungdomar i skolan skolkar och uteblir från lektioner ska det enligt dem hissas ”röd flagg upp”. Det är i skolan som ungdomarna vistas mest och det är här man i tid kan hjälpa ungdomarna på rätt väg om de hamnat på glid. Då Ali berättar vem det är han tycker ska prata med ungdomarna och hjälpa dem svarar han: *”pappa, mamma eller lärare tycker jag mest. För lärarna här på skolan dom försvinner, man behöver lärare som finns och bryr sig.”* Det är de relationer som är starka, långvariga och nära som visar sig ha störst betydelse för killarna vi mött.

7.4 Vägen ur kriminalitet

Ungdomarna berättar att de vill ha mer fritidsaktiviteter och vuxna som engagerar sig för att de ska klara av att bryta sina kriminella banor. Då ungdomarna ska klara av att ta sig ur kriminaliteten krävs även att de får god självinsikt och blir mer ansvarstagande.

7.4.1 Goda vuxenrelationer

När killarna berättar om tillvägagångssätten för att ta sig ur kriminalitet är svaren skiftande. Det är inte alla killar som försökt ta sig ur sina kriminella vanor, men då vi frågar hur man skulle kunna hjälpa ”ungdomar i den situationen” svarar de olika. De berättar t ex. att det är viktigt att bryta upp med gamla vänner och att byta miljö. De pratar även om att det är viktigt att vuxna pratar med dem och vägleder dem. Killarna säger också att aktiviteter i olika former är grundläggande för att de ska kunna ta sig ur sina kriminella banor. Sasha berättar att det är

betydelsefullt att kommunikationen mellan ungdomarna och vuxna fungerar. Han tror att det kan vara till stor hjälp om föräldrarna är väl involverade i ungdomarnas liv. Sasha säger att:

”det hade varit bättre om man hade snackat med deras [ungdomarnas] föräldrar, asså så för man berättar aldrig för sina föräldrar vad man har gjort och sånt. Och sen plötsligt så händer det att man kommer med polisen hem och det blir katastrof. Pappa slår och det blir problem och sånt, så det hade varit bättre om man hade snackat med deras föräldrar [vid ett tidigare skede].

Det är av stor vikt att ungdomarna har goda bärkraftiga relationer med föräldrarna (Borgström, 2001). Ungdomarna pekar själva på att starka vuxenrelationer skulle kunna underlätta för dem då de försöker att ta sig ur sina kriminella banor. Polisen berättar att hans kontakt med ungdomarnas föräldrar i arbetet inte alltid är smärtfritt. Han säger att:

”det är jättesvårt att komma hem och prata med en utländsk familj, fast att många familjer är jätte bra, dom blir oerhört ledsna att detta [barnen har begått brott] har hänt. Men det är också mycket förnedrande. För de länderna dom kommer ifrån har de helt en annan uppfostran. De har troligtvis en helt annan kontakt med polisen än vad vi har här.”

Vikten av en god kommunikation mellan ungdomarna och föräldrarna visar sig här återigen vara betydelsefull.

7.4.2 Insikt och ansvar

Ali anser att hans föräldrar har hjälpt honom med sina kriminella problem. Han säger även att hans lärare i viss mån varit till hjälp och stöttat honom. Ali berättar om en händelse som fick honom att tänka till:

”Jag var med två kompisar i centrum och det var efter en sån fest du vet som vi alla var full på, vi hade inget att göra. Sen stack vi till stan bara för att flippa å så, klockan var 24:00 å sånt. Sen hoppade dem [hans vänner] på en kille, jag sa ”varför ska ni göra sånt? Vi har pengar” Så sa de [vännerna] att de bara flippade. Så började de misshandla honom. Sen så tog polisen oss på vägen hem. Sen började jag tänka a det är inte bra, vad gjorde jag det för?”

Ali fick själv inga efterföljder av detta, hans två vänner blev dock rättsligt prövade. Anledningen till att Ali inte fick några konsekvenser var att han sa att han inte varit delaktig i misshandeln. Alis föräldrar fick dock genom gripandet av Ali reda på hans kriminella vanor. Ali och hans kompisars handlingar är av avvikande karaktär. De har brutit mot normerna och reglerna för vad som är ” normalt ” i en vardaglig situation (Goffman, 1972). Ali förstår dock att det han har gjort är fel. Detta är ett av de viktigaste framstegen som unga individer ska sträva efter enligt Borgström. Hon menar att det är viktigt att lära unga individer ta ansvar för sina egna handlingar. Genom detta ansvarstagande ska ungdomarna klara av att bli starka och självständiga individer som kan ta förståndiga beslut i vardagen (Borgström, 2001). Ali berättar att anledningen till att han försökte ta sig ur sina kriminella banor var att hans pappa pratade med honom. Ali säger:

”jag tycker inte det är så bra å sånt, råna andra. Jag har pengar, jag har mobil jag har allt jag behöver. Om jag behöver mer jag frågar bara min farsa. Efter den kvällen vi pratade [efter att han

blivit tagen av polisen för misshandel] och han frågade mig ”om du behöver någonting, bara fråga mig du behöver inte gå runt och råna andra å sänt eller misshandla”. Efter den dagen jag började tänka igen å sänt.”

Socialpedagogen som arbetar med behandlingsarbete menar att det viktigaste att ungdomarna inser att deras handlingar är fel för att de ska kunna ta sig ur kriminaliteten. Han hävdar att det är ungdomarnas egen insikt i sina problem och föräldrarnas hjälp som kan stödja dem. På samma fråga angående hur ungdomarna kan ta sig ur kriminaliteten svarar polisen:

”de flesta tar sig inte ur, vi har många exempel på detta, det börjar smått och slutar med grövre rån, bankrån. 3 av 10 tar sig ur, inte mer. När de [ungdomarna] blir 25 år då intresserar vi oss inte för dem längre men man märker, man ser de intagna på dagrapporter, det är de namnen vi har haft att göra med tidigare. Men de sysslar med något annat nu [grövre brott].”

Polisens och de övriga vuxeninstanserna vi träffat har delade åsikter. Polisen ser inte att ungdomskriminaliteten kommer att sluta medan de andra instanserna anser att med rätt stöd och hjälp kan ungdomarna lyckas. Sarnecki hävdar att desto mer långvarig och mer omfattande en pojkes inblandning i brottsliga banor blir, desto svårare blir vägen tillbaka till ett socialt accepterat liv (Sarnecki, 1988).

7.4.3 Fritidsaktiviteter

När vi frågar Matti vad som skulle kunna hjälpa ungdomar att ta sig ur kriminella banor svarar han: ”sluta gå med varandra [kompisarna] tills man har slutat helt, hitta andra kompisar i stället.” Förslag på hur man lättast skulle kunna ta sig ur sina gamla gäng var enligt Matti att ha någon annan aktivitet att gå till. Han berättar att:

”när de [kompisarna] är ute på stan, det är för djävligt. Bio, på badet, det är inte kul. Några stycken de röker på [narkotika] sen tar de och går in på badet, vakterna märker ingenting så blir det krig där inne.”

Matti menar att om han och hans vänner haft någon fritidsgård eller andra aktiviteter att gå till så hade deras vardag sett annorlunda ut. Samtliga killar vi träffat berättar för oss att det inte finns någon fritidsgård i deras område. Den har lagts ned för en tid sen vilket ungdomarna är arga över. Socialarbetaren på brottsförebyggande enheten menar att det är viktigt att satsa där ungdomarna vistas mest. Han säger att:

”det är oerhört viktigt att visa på olika vägar så om de [ungdomarna] slutar med kriminalitet, så krävs det att man ersätter det med någonting annat. Det är väldigt centralt att vara missbrukare eller kriminell, så det upptar rätt så mycket tid, det är som ett fritidsintresse och måste därför ersättas.”

Socialarbetaren och båda socionomerna menar att ungdomarna oftast är i skolan sju till åtta timmar om dagen, därför borde det satsas mer på skolan. Socionom 2 säger att:

”det är föräldrarna som är otroligt viktiga, vi försöker få med föräldrarna, får man inte med sig föräldrarna så är det väldigt svårt. Det är ändå de som har störst påverkan på sitt barn.”

Socionomerna och socialarbetaren påpekar att förbindelsen mellan hemmet och skolan måste fungera för att skolåtgärder ska få en effekt. Borgström anser att föräldrakontakten är i högsta grad betydelsefullt för att ungdomarna ska få en trygg uppväxt (Borgström, 2001). Då Matti berättar om incidenterna på badet har hans kompisar ingenting att göra. Därför skapar de situationer så att det händer någonting, detta oavsett om det som händer är lagligt eller inte. Det är viktigt att se till att ungdomarna får möjlighet att aktivera sig på ett legalt sätt så att de inte behöver finna illegala sätt att aktivera sig på. Ungdomarna lider uppenbarligen i Mattis fall av tristess eftersom det inte räcker att gå till badet och bara simma. Det krävs att de ”röker på” för att de ska tycka att deras aktivitet är tillräckligt tillfredställande. Berggren anser att fritiden fungerar som en social arena där ungdomarna utvecklar sin identitet, bygger upp sin kultur och skapar sina egna livsprojekt (Berggren, 2000). Kin berättar att han kom ur sina kriminella vanor genom att gå med i en brottningsklubb. Han säger att:

”det [klubben] hjälpte mig så att sluta gå med de [gamla kompisarna]. Man hinner inte gå med dem, så man tappar dem, så glömmet man dem.”

Socialarbetaren på förebyggande enheten anser att det är viktigt att satsa på ungdomsaktiviteter. Han menar att det är betydelsefullt att ungdomarna engagerar sig i någon form av idrott eller sport, någonting som de kontinuerligt kan syssla med resten av deras liv. Fritidsledaren pratar också om att det är viktigt med aktiviteter och gränssättning. Han säger att:

”...var hemma klocka 21, undvik spriten för helvete och gå med i förening. Om de [ungdomarna] är med i en förening så lär de sig gränssättning, dom lär sig svenska språket, svenska språket är väldigt viktigt. Kan du inte det kommer du inte att klara dig i gymnasiet, då kommer du inte att klara dig någonstans.

7.4.4 Gruppträck

Ali berättar hur det kan kännas då man ska försöka sluta att umgås med sina gamla kompisar:

”Det är någon som vill sluta men som inte vågar du vet, om de är med i gänget å de slutar i gänget, de säger till han vilken mes han är och börjar slå han å sånt. Varje gång han kommer att gå ut kommer de att slå han och sånt.”

Kompisarna visar sig ha stort inflyttande på samtliga av killarna vi har träffat. Killarna försöker skapa en gemenskap med vänner i sin egen ålder. De strävar efter att skapa en kultur som är unik för just deras grupp och som skiljer sig från andra gäng och vuxna. Dessa faser som ungdomarna genomgår kallar Estrada för känslomässiga/psykologiska utvecklingar samt kulturella utvecklingar. Detta är den period då individen skaffar sig en egen självbild och bygger upp sin identitet samt skaffar sig en grupptillhörighet (Estrada, 2001). Socialpedagogen som arbetar med behandlingsarbete menar att man hjälper ungdomarna att ta sig ur kriminaliteten bäst genom att lyssna på dem. Han säger att det är viktigt att: *”fokusera på de saker som är styrkor och stärka dem!”*

7.5 Framtiden

Något som visade sig vara genomgående för ungdomarna var att de ville flytta från de områden de bott i för att få bättre framtidsutsikter.

7.5.1 Viktigt med geografisk förflyttning

Det viktigaste för ungdomarna och deras framtid är att de kommer bort från de områden de nu bor i. Det är inte alla av ungdomarna som pratar om sin framtid. Detta beror troligen på att de antingen inte vet vad som kommer att hända eller att de inte tror på sin framtid. Kin berättar att han tror att hans kriminella bakgrund kommer påverka honom negativt i framtiden. Han säger att:

”det [hans kriminella handlingar] kommer att påverka vad jag har gjort t ex, nu har jag gjort ett brott och när jag ska söka till en lägenhet så får jag vänta, eller när jag har ansökt om lägenhet och de kollar upp mig och så säger dom att du kan inte få det för du har gjort det och det. Det är jag rädd för. Jag vill inte bo kvar här i framtiden jag vill flytta längre upp i Sverige.”

Kins negativa syn på sin framtid är en form av stigma. Goffman beskriver detta stigma som ”fläckar på den personliga karaktären” (Goffman, 1972). Kin stämplar sig själv som annorlunda på grund av hans tidigare avvikande beteende. Han tror att detta kan ligga honom till last senare i hans vuxna liv. Socialpedagogen som jobbar med behandlingsarbete säger att:

”så länge lägenheterna är totalt sönderslagna, möjligen och de inte har mat på borden då kommer det aldrig att hända någonting [förbättrat beteende hos ungdomarna] även om vi sitter och pratar om hur de har det med varandra. Jag arbetar med individärende, ibland skulle jag vilja arbeta bort sociala problem för det hade antagligen hjälpt mer.”

Socialarbetaren menar att om ungdomarna ska ha någon framtid krävs det insatser på andra ställen än just för ungdomarna i sig. Det räcker enligt honom inte bara med att titta på ungdomskriminaliteten som ett enda stort problem. Det är enligt honom många omkringliggande faktorer som spelar in. Ali gör likt Kin en stigmatisering av sig själv. När vi frågar honom hur han ser på sin framtid säger han att han inte anser att han har någon direkt framtid om han bor kvar där han bor nu. Ali berättar att de flesta ungdomarna i hans område tänker som honom. Han berättar att:

”de [vännerna] kommer att fortsätta samma still du vet, de kommer att fortsätta att röka, drogmissbruk och sånt. De kommer att fortsätta att råna, de kommer inte att sluta. De kommer att tänka ”jag har inget att göra jag bara fortsätter så”. Det är kul för dem du vet, men det är inte kul för de som blir rånade. Så det är inte så många som har framtid.”

Ungdomarna som hade åsikter om sin framtid då vi träffade dem såg inte ljus på den. Om ungdomarna dock såg sig ha en framtid så var det genom att de flyttade ifrån det område de nu bodde i. Polisen säger att det oftast är helt omöjligt att ta sig ur kriminaliteten för de flesta ungdomar. Socialarbetaren, socionomerna och socialpedagogen säger att de inte ser särskilt ljus på de kriminella ungdomarnas framtid. Detta pga. att ungdomarna är bra på att stämpla ut

sig själva, och för att det inte alltid finns tillräckligt med insatser att ge ungdomarna och deras familjer. Fritidsledaren anser dock att alla ungdomar inte är fast i kriminaliteten. Han säger att:

”många av de [ungdomarna] slutar när de har blivit 18 år. En hel del gör det, det är en positiv syn, det är det vi ska jobba med!”

7.6 Åtgärder

För att hjälpa ungdomarna ur kriminalitet behövs det stora satsningar på både ungdomarna och deras föräldrar. Segregationsfrågan och boendemiljöer kommer att belysas i kommande stycke.

7.6.1 Efterfrågan av fritidsgårdar och eget ansvar

Det behövs aktiviteter av olika slag för att förebygga att ungdomar inte hamnar i kriminalitet och hjälpa de ungdomar som har hamnat i kriminalitet. Killarna som vi träffat önskar att det fanns mer fritidsgårdar och mer stöd från vuxenvärlden. Vuxenkontakten kan bestå av allt från äldre syskon till socialarbetare. Sasha säger att:

”om man går i någon sport så är det mycket lättare att man inte tänker mer på kriminella saker. Om man spelar fotboll tänker man att detta är roligare än att kriminella saker och riskera livet för 1500:-.”

Sasha är själv inte med i någon klubb. Han berättar att han umgås mycket med sin flickvän på sin lediga tid. Detta har gjort att han inte längre träffar sina kriminella vänner lika mycket. Sasha efterfrågar dock en fritidsgård. Han önskar att det skulle finnas ett ställe där han kunde vara även på kvällstid. Sasha berättar att:

”när de [kompisarna] varit på stan och går hem finns ingenting att göra, det finns ingenting, inga fritidsgårdar ingenting alls! Fritidsgårdar brukar vara öppet till kl. 18:00 på vardagar, man är där till 18:00 sen har man ingenting att göra. Det är då de [kompisarna] tänker ”ok det är bättre att man går och snor något å sånt” Och de gör så. Men hade det funnits fler aktiviteter eller fritidsgårdar på kvällar, lördag och söndag, det hade varit mycket bättre.”

Han tycker att det är viktigt att fritidsgården skulle ligga i hans bostadsområde så att ungdomarna slapp springa ner på stan. Det är oftast där det blir problem. Socionomerna berättar att de tycker att det är oerhört centralt att ungdomarna får någonting vettigt att göra på sin fritid. Socionom 2 säger:

”...vi är jätte dystra [i ungdomskriminalitetsfrågor]. Ingenting blir ju bättre av att de [kommunen] lägger ner all förebyggande verksamhet och fritidsverksamhet. Vad ska ungdomarna göra när de inte har någon fritidsverksamhet, de hänger runt och då hamnar de i problem, det hade man själv gjort om man hade varit helt utan någonting. Föräldrarna orkar inte dra i dem [ungdomarna] och liksom ”kom och gör det här eller spela fotboll”.

Berggren menar att det är på fritidens olika arenor som ungdomarna skaffar sig erfarenhet som hjälper dem att få en bild av hur verkligheten ser ut och fungerar. Berggren hävdar att

fritiden hjälper till att strukturera upp ungdomarnas vardag (Berggren, 2000). Kin anser att det borde finnas mer sportaktiviteter och fritidsgårdar. Han säger att:

”öppna mer fritidsgårdar, gör något speciellt roligt något stort så alla kommer t ex som vi hade innan, såna fotbollsturneringar. Alla gick dit, det var roligt! Men nu har de [kommunen] lagt av med allt detta. Fotbollen och innebandyn slutade, så nu går alla i gäng, de går i skolan, efter skolan går de mot stan.”

Här efterlyser ungdomarna mer aktiviteter och engagerade vuxna som kan hjälpa till att strukturera upp deras fritid. Kin berättar att då de vuxna ger ungdomarna eget ansvar och hjälper dem att organisera aktiviteter fungerar detta bra. Kin berättar att:

”förr när fritidsgården fanns gjorde vi en massa roligt. De [de vuxna] sa till oss om ni sköter er så kommer vi dra in fler och fler och det kommer att bli mycket roligare, det är t ex ett mycket bra förslag, såna förslag gillar vi [ungdomarna].”

Kin menar att då ungdomarna gjort bra ifrån sig på sin fritidsgård, belönas de genom att få anordna stora aktiviteter med mycket folk. RAM handlar om att ge ungdomar stöd och hjälp till att själva klara av att ta ansvar och få ett bättre självförtroende (Larsson, 2001). Till skillnad från de andra killarna anser Matti att lagsporter inte är något som skulle förhindra kriminalitet. Han önskar dock att det borde finnas fritidsgårdar där det gavs möjlighet att umgås med andra ungdomar och vuxna. Där Matti bor fanns det förr en fritidsgård som har lagts ned. Han berättar: *”ja, man var där varje dag, man var där istället, istället för att göra dumma saker.”* Att det ska finnas vuxna att prata med är en återkommande efterfråga hos killarna. Samtliga vuxeninstanser vi pratat med lägger stor tyngd vid detta. Vägarna av förståelse för vad killarna vill ha för hjälp och vad vuxenvärlden tror det behövs för åtgärder synkroniseras här till fullo.

7.6.2 Stöd till föräldrar

Socialarbetaren på brottsförebyggande enheten menar att man måste satsa mer på föräldrakringor. Han berättar att dom på hans avdelning arbetar med att leta upp föräldragrupper som redan finns i samhället. Genom att komma ut till de redan befintliga föräldragrupperna och berätta om det svenska samhällssystemet når man många vuxna. Socionomerna pratar om vikten av att hålla föräldramötena och dess information på föräldrarnas egna hemspråk, detta för att lättare nå fram. Även polisen anser att det är viktigt att försöka nå ungdomarnas föräldrar. Han berättar att då det är förhör på polisstationen så är föräldrarna i regel villiga att komma. Han säger: *”jag kan säga att 7 av 10 kommer, i alla fall mamma, pappa finns i regel inte [med i uppfostran].”* Dilemmat med att föräldrarna inte kommer vid möten pratar även socialpedagogen som arbetar med behandlingsarbete om. Polisen säger att:

”det är mammans ansvar att uppfostra barnen, går det snett så får mamma komma hit och ta konsekvenserna. Vi försöker tjata, pappor hit också, alla föräldrar hit, det är det som är viktigt. Vi

brukar förklara att det är "ni som är viktiga", det är inte vi. "det är ni som ska klara av det här", inte vi. "Därför måste ni vara med och delta"!."

Ali berättar att de flesta ungdomarna är rädda för polisen. Han säger att: *"alla här i skolan är rädda för polisen, om en polis kommer hit då börjar alla gömma sig, springa hem."* Han berättar att man har stor respekt för poliserna. Polisen själv berättar att de utländska ungdomarnas familjer skäms oerhört när deras barn begår brott. Han säger att reaktionerna från föräldrarna oftast blir att de slår ifrån sig händelserna och förnekar det som hänt. Socialarbetaren anser att det finns en liknande rädsla för socialtjänsten. Han berättar att föräldrarna många gånger kan vara livrädda för socialtjänsten pga. att de vet för lite om svenska samhällets regelsystem. Därför krävs stora insatser för att föräldrarna ska få information.

7.6.3 Förebilder

Kin Berättar att hans syskon har varit till stor hjälp för honom. Det är väldigt viktigt enligt honom att ha bra vuxna förebilder. Socionomerna poängterar också vikten av att ungdomarna har förebilder men också att dessa förebilder är bra vuxna förebilder. De anser att det är svårt att nå fram till ungdomarnas föräldrar. Socionom 1 säger att:

"det är en jättestor rädsla att komma i konflikt med föräldrarna, att man sen kommer i konflikt med barnen som en följd av detta och sen förlorar man kontakten med barnet. Men egentligen vill barnen att någon annan ska ta tag i de problem som finns, de kan tycka "a vad skönt att någon annan tar tag i problemet". Men man är helt klart rädd för konflikter."

Även Polisen anser att föräldraförebilder är viktiga. Han berättar att många av ungdomarna som är i kriminaliteten inte har några vuxenförebilder alls. Han säger att föräldrarna oftast är skilda och mamman har inte tid att uppfostra sina barn för hon försöker skaffa pengar och sköta hushållet. Kin berättar att han har bett sin syster om hjälp:

"så jag sa till henne " jag vill också ha hjälp", så skaffade hon t ex en egen privatlärare till mig, varje lördag, han [läraren] brukade hjälpa mig med matte. Vuxna hjälper oss ibland, det är mycket de hjälper!"

Borgström anser att då ungdomar begår olovliga handlingar ses detta oftast som ett bristande ansvar hos den unga. Denna brist på ansvarstagande kopplas oftast samman med dåligt föräldrainflyttande (Borgström, 2001).

7.6.4 Bryta segregation och splittra gamla gäng

Samtliga killar anser att det är viktigt att bryta kontakten med gamla gäng för att klara av att ta sig ur kriminaliteten. Killarna berättar om svenska ungdomar som något främmande. De säger att de vill lära sig mer om det svenska samhället och på så sätt minska rivaliteten mellan dem själva och de svenska ungdomarna. Ali berättar att:

”de [ungdomsgängen] ger sig oftast på svenskar du vet. De tänker så ”om jag hoppar på en Svenne så har han inget att göra, han kan inte göra någonting”. Om de hoppar på en här i området då kommer han att kalla kusinerna och släkt och ingen vet om det är många kusiner och sånt.”

Goldberg menar att då en stämpling sker ses den stämplade personen eller gruppen som avvikande. Den avvikande gruppen hamnar ofta i ett utanförskap som gör att de efter att tag accepterar sin stämpling (Goldberg, 2000). Ali menar att han och hans kompisar stämplar svenska ungdomar som feiga. Han anser att svenska ungdomar inte försvarar och ställer upp för varandra, vilket gör dem till lätta offer för utländska ungdomar. Polisen pratar även om detta som ett problem inom hans arbete. Han säger att:

”utländska ungdomar rånar svenska ungdomar, det är inte tvärtom, och det är absolut inte så att svenska ungdomar rånar svenskar, inte utlänningar som rånar utlänningar. Svenska ungdomar har inte pengar men de har saker, och de andra [utländska ungdomar] har inte saker.”

För att undvika situationer som polisen nämnt ovan anser han att det skulle hjälpa att splittrade upp de segregerade boendemiljöerna. Exakt samma åsikter som polisen har, delar han med läraren vi träffar. Läraren önskar att man kunde krossa segregationen inom en kort framtid innan läget med ungdomskriminaliteten försämrats ännu mer. Polisen anser att förändringarna i dessa frågor måste komma uppifrån, han menar att det hela handlar om politik. Även socialpedagogen som arbetar med behandlingsarbete säger att:

”det handlar om politiska beslut, det måste till satsning, det måste till att folk får arbete, att bryta segregationen och boendemiljö. Det är de bakomliggande problemen som man skulle rapportera för att få fokus på det, för att kunna göra någonting åt det [Ungdomskriminaliteten].”

Socialarbetaren på brottsförebyggande enheten menar att det är viktigt med stora satsningar inom ungdomskriminaliteten, han säger att:

”Det finns inga stora satsningar på det här, [ungdomskriminalitet] hade det varit intressanta saker som med ”bron” [syftar på Öresundsbron] hade man kunnat satsa 100- tals miljoner. Folk uttalar sig att det [ungdomskriminalitet] är viktigt men visar det inte genom satsningar. Man skulle inte göra så här med en satsning som bron ”börja bygg bron 30 meter ut i vattnet med någon pelare och sen säga att vi får se”. Det skulle behövas markant insats mot ungdomskriminalitet!”

8. Sammanfattande analys

I kommande stycke sammanfattar och diskuterar vi arbetet utifrån de teorier och den tidigare forskning som vi använt oss av i arbetet. Vi har valt att lyfta fram några av de områden som vi anser vara genomgående för vår uppsats. De mest centrala begreppen har visat sig vara; vikten av vuxenrelationer, utanförskap och grupptillhörighet.

8.1 Vuxenkontakter

Ungdomarnas berättelser har gett oss insikt i att det stöd och den hjälp de främst eftersträvar är att få uppmärksamhet från vuxenvärlden. Killarna vi träffat törstar efter stöd från vuxna individer. Borgström menar att ungdomar inte är mottagliga för hjälp och stöd om de inte har

någon form av vuxenkontakt sedan tidigare (Borgström, 2001). Den tidigare forskning Borgström gjort bekräftas här av svaren vi fått av killarna vi intervjuat. Ungdomar vi har träffat har till viss del goda familjerelationer. Någon av killarna kan prata med sin pappa eller sina syskon. Dock är det någon av killarna som inte verkar ha någon vuxenkontakt överhuvudtaget. Här kan vi se skillnader i graden av hur pass allvarliga deras kriminella handlingar är. Matti har begått långt grövre brott jämfört med Sasha som redan tidigt i sin kriminella kontakt förstod att det han gjort var fel. Sasha har en starkare och närmare relation till sina föräldrar jämfört med Matti. Det är främst Sashas pappa som stöttat och väglett honom till att inte begå fler kriminella handlingar. Mattis mamma finns förvisso i hans vardag men Matti verkar inte ta någon hänsyn till henne. Är det avsaknad av fadersrollen som skiljer dessa killar åt? Sashas pappa visade klart och tydligt att det hans son gjort var fel medan Mattis mamma inte hade något inflytande alls över hans handlingar.

8.2 Utanförskap och grupptillhörighet

I våra intervjuer visade sig genomgående två teman vara viktiga. Det ena centrala temat vi kunde urskilja i intervjuerna handlade om stigmatisering. När Goffman skriver om stigmatisering pekar han på att de som betraktar sig som annorlunda eller avvikande söker sig till en grupptillhörighet där deras handlingar och värderingar ses som normala (Goffman, 1972). Då killarna vi träffat stigmatiserar sig själv som avvikande leder detta också till att de försöker leva upp till de förväntningar som samhället har på dem. I detta fall handlar det om att ungdomarna ses som stökiga, bråkiga och omedgörliga. Ungdomarna har klargjort att de vuxna personerna borde engagera sig mer i de ungas liv. Den vuxenuppmärksamhet ungdomarna strävar efter, tillgodoses istället av kompigängen. Denna uppmärksamhet är oftast inte av hjälpsam karaktär. Grupptricket inom gänget leder till att ungdomarna aktiverar sig med illegala verksamheter eftersom killarna inte har någon annan sysselsättning att aktivera sig med. En konsekvens av att ungdomarna vi mött lever i ett stort utanförskap är att de sökt sig till andra referensgrupper än de redan etablerade. I dessa grupper har ungdomarna försökt skapa en identitet och en tillhörighet. Grupptillhörigheten har i viss utsträckning ersatt killarnas familjer och de ramar och regler de lär utifrån kommer inte hemifrån. De lär istället från vännerna de mött på gatan. Killarna vi mött har berättat att de känt sig utanför det svenska samhället. Bristen på ekonomiska medel är en av anledningarna till detta.

Underordning är det andra centrala temat som kom fram i våra intervjuer med killarna. Aubert skriver främst om att man delar in människor i olika grupper i samhället. Utifrån dessa

grupper och klasser fördelar man sedan samhällets pengar. Aubert menar att en orättvis fördelning av pengar ofta kan leda till att andra förmåner kan bli lika orättvist fördelade. Han anser att förmåner har olika social betydelse. Individer med god ekonomi har möjlighet att anställa andra individer att arbeta för dem. På detta sätt använder sig individer med bra ekonomi sina pengar som ett led till att utöva makt över andra människor (Aubert, 1974). De intervjuade killarna lever i en underordnad samhällsstruktur. Där är pengar avgörande för om individerna ska få tillgång till anseende och makt. Har killarna inte de rätta sakerna och kläderna blir de inte respekterade hos sina vänner. Detta i sin tur leder till att killarna kan känna sig underlägsna andra grupper av ungdomar. För att ungdomarna ska visa att de inte är underordnade andra kriminella gäng mäter de sitt anseende genom att visa prov på sin styrka och slå. De geografiska områden killarna lever i präglas av hög arbetslöshet och fattigdom. Arbetslöshet leder till försämrad ekonomi, vilket i viss mån påverkar ungdomarnas levnadsstandard. De killar vi mött lider enligt oss av ett visst mindervärdeskomplex. De vill gärna ha alla de saker som de ”välbgade ungdomarna” har. Då killarna inte har tillräckligt med ekonomiska medel, tillskansar de sig saker på olaga vis. Att inte ha tillgång till de saker som efterfrågas, t ex senast modellen av mobiltelefon, leder till att ungdomarna kan uppleva ett utanförskap. Detta utanförskap kan för vissa ungdomar vara ett motiv till att de begår brott.

Etniciteten kan också påverka känslan av utanförskap. För att killarna ska kunna skaffa sig en gruppgemenskap har de vänt sig till ungdomar som också har en utländsk bakgrund. Grundförutsättningarna för att bryta känslan av utanförskap i det svenska samhället förbättras inte genom att killarna lär och tar efter vänner med utländsk härkomst. Vad är det som gör att killarna inte kommer i kontakt med svenska ungdomar? Kan man bryta denna trend genom att slussa samman ungdomar med olika etnisk ursprung mot deras vilja? Rädslan för det okända är många gånger så stark att varken svenska eller utländska individer orkar eller vill ta första steget till en ökad gemenskap dem emellan. De ungdomar vi träffat lever alla i ett segregerat område i staden. Detta har enligt ungdomarna själva påverkat deras vardag på ett negativt sätt. De lär sig inte svenska språket och svenska samhällsregler vilket är förutsättningar som krävs för att leva ett drägligt liv i Sverige. Kan skolan hjälpa till med att bryta segregationen? En möjlig lösning skulle kunna vara att placera ungdomar från olika områden i staden, i samma skola redan på grundskolenivå. Här hamnar vi således i ett politiskt dilemma.

9. Slutdiskussion

Nedan följer en avslutande diskussion och våra egna reflektioner. Vi diskuterar eventuella åtgärder och satsningar som vi anser behöver belysas inom ungdomskriminaliteten.

9.1 Föräldraverksamhet

De samhällsinstanser vi träffat har alla vetskap om vad utsatta ungdomar behöver för hjälp för att ta sig ur kriminaliteten. Varför orkar då inte de vuxna ta sig ann ungdomarnas problem?

Handlar det om en resursfråga eller är det ren uppgivenhet över detta problem? Att arbeta eller leva med utsatta ungdomar och ungdomar som skriker efter uppmärksamhet kan många gånger vara väldigt krävande. För att klara av detta arbete krävs kraft och motivation. Utifrån de intervjuer vi gjort menar vi att det finns en viss brist på detta bland vuxna individer, främst hos föräldrarna. De vuxna, liksom ungdomarna anser att det behövs satsningar inom föräldraverksamheter. Detta för att föräldrarna ska klara av att vägleda och förstå sina barn. Vuxeninstanserna pratar även om vikten av att utföra kraftiga satsningar på arbetslösheten och segregationen i samhället. De vuxnas förståelse för vad barnen vill ha för hjälp överensstämmer ganska väl med ungdomarnas berättelser. Dock finns inte tillräckligt med resurser för att kunna tillgodose ungdomarnas önskemål. Kommunikationen mellan ungdomarna och vuxeninstanserna fungerar inte på ett tillfredställande sätt. Ungdomarnas föräldrar mår många gånger så pass dåligt att de inte klarar av att handskas med mer än sig själva. Det gäller att hjälpa föräldrarna att hjälpa sig själva. På detta sätt kan de i sin tur klara av att uppfostra och engagera sig mer i barnens liv.

Vi anser inte att det är ungdomarna själva som bör stå till svars för att de fått beteckningen ”kriminella ungdomar”. Denna beteckning kan enligt oss ses som en produkt av att vuxenvärlden misslyckats. Men frågan är då hur vuxenvärlden ska motiveras och manas till att klara av denna betydelsefulla uppgift. Sashas pappa som bryr sig mycket om sin sons uppfostran verkar utifrån vårt intervjumaterial vara ett undantag. Samtliga vuxeninstanser vi talat med säger att papporna visar en viss ovilja till att delta i ungdomarnas vardag. Varför försvinner papporna till ungdomarna då det är något svårt och tungt som har inträffat? Är det en kulturfråga eller handlar det om brist på engagemang från männens sida? Hur kan vi få papporna mer engagerade i ungdomarnas vardag? Ett sätt skulle kunna vara att göra möten i skola och inom socialtjänsten obligatoriska för båda föräldrarna. Konsekvenser för uteblivenhet skulle kunna visas genom indragning av ekonomiska bidrag. Det är av stor vikt att föräldrarna från början förstår hur viktig ungdomarnas skolgång är.

9.2 Ungdomskriminalitet som ett samhällsproblem

Då vi började vår undersökning hade vi inte för avsikt att sätta vare sig etnicitet eller kultur i centrum. Dessa två faktorer har kontinuerligt dykt upp i både ungdomarnas berättelser såväl som i de vuxnas svar. Den segregation och det utanförskap ungdomarna lever i spelar en central roll i deras kriminella liv. Då vi i början av arbetet diskuterade ungdomarnas behov av stöd och hjälp utgick vi från ett individperspektiv. Efter att ha arbetat med vårt insamlade material har vi kommit fram till att vuxeninstanserna som en struktur i samhället även behöver belysas. Detta för att man lättare ska kunna hjälpa ungdomar med kriminella problem. Att diskutera hur segregation och arbetslöshet kan lösas känns som en alltför stor uppgift. Denna förändring skulle enligt oss komma genom politiska satsningar. Våra tankar kretsar kring en lobbyverksamhet inom ungdomskriminalitet på en nationell nivå. Bland annat berättar t ex polisen för oss att det inte finns något gensvar för ungdomskriminalitetsproblematiken på stadshuset. Det är något som borde begrundas.

9.3 Fritidsaktiviteter och ekonomiska satsningar

För att kunna hjälpa ungdomarna som hamnat i kriminalitet krävs det enligt ungdomarna själva, miljöförändringar samt stöd från vuxna. Stora insatser vad det gäller fritidsaktiviteter efterfrågas också av samtliga killar. Skulle då fler fritidsgårdar vara lösningen på ungdomskriminaliteten? Enligt oss skulle problemet inte kunna lösas, men dock skulle ungdomarna få bättre förutsättningar till att aktivera sig och få kontakt med vuxna individer. Fritidsgårdar i de områden där det övervägande bor människor med utländsk härkomst hjälper inte till att bryta segregationen. Dock skapas ett utrymme för ungdomarna att tänka på andra saker än kriminalitet.

Vi anser att ungdomar som utgör ett problem inte längre bör ligga i fokus. Samhället behöver satsa på att åtgärda de verkliga orsakerna bakom ungdomarnas sociala och psykiska ohälsa samt deras utåtagerande vanor. Varför skär man ner på ungdomsaktiviteter? Killarna vi träffat säger att det infinner sig en känsla av ansvarstagande och självständighet då de är sysselsatta och då de känner att det satsas på dem. Killarna bokstavligen skriker efter någonting att syssla med. Då ungdomarna får aktiviteter att engagera sig i minskar tiden och tillfällena att planera och utföra kriminella handlingar. Aktiviteterna fungerar då som ett hjälpmedel i strävan efter att ta sig ur kriminaliteten. Berggren hävdar att ungdomar lär sig hur samhället fungerar och vad som anses vara rätt och fel genom olika aktiviteter (Berggren, 2000). De ungdomar som inte får tillgång till något aktivitetsutövande får heller inte någon förebild eller vägledning om

hur man bör agera i vardagliga situationer. Vi undrar varför ungdomarnas behov alltså verkar bli en andrahandsprioritering för kommunen. Vi återgår här till uttalandet som socialarbetaren gjorde då han diskuterade de satsningar som gjorts inom Öresundsregionen. För att få intäkter från brosatsningarna behövdes det genomföras enorma investeringar innan projektet började dra in pengar. Man kan inte förvänta sig att ungdomskriminaliteten ska minska om man inte gör några konkreta satsningar på ett kontinuerligt vis. En stor och omfattande fråga som vi anser borde undersökas närmare är; *varför väljer vissa ungdomar i segregerade och utsatta miljöer en kriminell bana, medan andra ungdomar inte gör det?* En undersökning av detta slag skulle belysa de bakomliggande faktorerna för både de ungdomar som hamnat i kriminalitet och för de ungdomar som klarat sig bra.

*Du kan själv
om du bara vågar
och jag kan hjälpa dig
genom att stödja dig
att våga.*

[Larsson, Boo,2001, s.8]

8. Litteraturlista

Angelöw Bosse, Jonsson Thom, (1990/ 2000) *Introduktion till socialpsykologi*. Lund: Studentlitteratur

Aubert, Vilhelm , (1974) *Socialt samspel*. Uppsala: Almqvist & Wiksell.

Barnombudsmannen, (2000) *Barndom pågår, Rapport från barnens myndighet*. Stockholm: Bomas tryck.

Borgström, Karin, (2001) *Ansvar och vägval. Blivande och erfarna socialpedagogers föreställningar om ungdomar med sociala problem*. Stockholm: Elanders Gotab AB.

Estrada Felipe , Janne Flyghed (red.), (2001) *Den svenska ungdomsbrottsligheten*. Lund: Studentlitteratur.

Goffman, Erving, (1972) *Stigma, Den avvikandes roll och identitet*. Göteborg: Elanders Digitaltryck AB.

Goldberg, Ted (red.), (2000) *Samhällsproblem*, Lund: Studentlitteratur.

Home, Idar Magne, Solvang, Bernt Krohn, (1991) *Forskningsmetodik om kvalitativa och kvantitativa metoder*. Lund: Studentlitteratur.

Jacobsen, Jan Krag, (1993) *Intervju, Konsten att lyssna och fråga*. Lund: Studentlitteratur.

Kihlström, Anita & Roos, Hans-Edvard, (2000) "Fritid och fritidsarbete i det senmoderna samhället" i Berggren, Leif, *Fritidskulturer*. Lund: Studentlitteratur.

Kühlhorn, Eckart m fl, (1984) *Den svenska våldsbrottsligheten*, BRÅ Forskning. Stockholm: Produktion Allmänna Förlaget.

Larsson, Boo, (2001) *Dilemmafrågor för barn och ungdomar*. Vargberg: Argument Förlag AB.

Nilsson, Per, (2000) "Idrott och modernisering" i Berggren, Leif, *Fritidskulturer*. Lund: Studentlitteratur.

Sarnecki, Jerzy, (1988) *Skolan och brottsligheten*. Helsingborg: Schmidts Boktryckeri AB.

9. Bilagor

Bilaga 1

Tematiserad intervjuguide (ungdomar)

Bakgrund:

- Hur hamnade du i kriminalitet?
  - Ålder
  - Familjeförhållande
  - Umgänge
  - Skola
  - Fritidsaktiviteter
- Vilken var den största påverkande faktorn till att du drogs in i kriminaliteten?
  - Socialstatus
  - Utanförskap (avvikande)
  - Dålig självförtroende

Vägen ur kriminalitet:

- Vem/vilka hjälpte dig ur kriminaliteten?
  - Familjen
  - Vänner
  - Socialen
  - Fritidsledare
  - Föreningar (KRIS)
- Vad fick du för stöd?
  - Kontaktperson
  - Behandlingshem
  - Familjeplacering
  - Vänner/fickvän/pojkvän
- Vad hade underlättat din väg ur kriminalitet?
  - Mer engagemang från de vuxna (föräldrar, socialen etc.)
  - Mer fritidsaktiviteter
- Vilka faktorer gjorde det svårast för dig att hålla dig borta från kriminella vanor?
  - Kontakten med gamla kompisar.
- Hur stor påverkan hade vuxenkontakten?
- Hur har din kriminella bakgrund påverkat din nuvarande livssituation?
  - Arbetsökandet
  - Bostadsökandet
  - Utanförskap i samhällsramar (Stämplade)

Vad skulle du ge för förslag till samhället för att hjälpa kriminella ungdomar?

- Mer samarbete mellan polis och socialförvaltningen?
- Bättre kontakt mellan socialförvaltningen och ungdomarna?
- Längre kontakt mellan socialförvaltningen och ungdomarna?

Framtid

- Hur tror du att din framtid ser ut?
- Ser du förbättring för din framtid?

© 2015 Umeå universitet. All rights reserved.

- □□□□□□&
□□□□□□Êk□□□□□□Êk□□□□□□Êk□□8□□□□1□□□□eten?
- Familjen
- Vänner
- Socialen
- Fritidsledare
- Föreningar (KRIS)

- Vad kan ungdomarna få för stöd av dagens samhälle? (Är detta stöd tillräckligt?)
- Kontaktperson
- Behandlingshem
- Familjeplacering

- Vad kan underlätta ungdomarnas väg ur kriminalitet?
- Mer engagemang från de vuxna (föräldrar, socialen etc.)
- Mer fritidsaktiviteter

- Vilka svårigheter finns det för ungdomar att hålla sig borta från kriminella vanor?
- Kontakten med gamla kompisar.

- Hur stor påverkan har vuxenkontakten?
- Hur stor inverkan tror du ungdomarnas kriminella bakgrund har på deras nuvarande livssituation?
- Arbetsökandet
- Bostadsökandet
- Utanförskap i samhällsramar (Stämplade)

- Vem ska leda ungdomarna till rätt hjälp?**
- Föräldrarna
- Större polisinsats
- Fältarbetare
- Aktivitetsföreningar

- Vad skulle du ge för förslag till samhället för att bättre kunna hjälpa kriminella ungdomar?**
- Mer samarbete mellan polis och socialförvaltningen?
- Bättre kontakt mellan socialförvaltningen och ungdomarna?
- Längre kontakt mellan socialförvaltningen och ungdomarna?